96

ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕШАРА ДЕННА ТЕРКО

ХIара шера дукхагIа хул вай мехка политически просвещене сете дешараш. Политически дешар миллионаш болча советски наьха университет хинна дIаэттад. Коммунистически парте чIоагIа терко ю болхлошта, колхозхошта, интеллигенцена марксистско-ленински образовани ялара КПСС ЦК июньски Пленумо (1963 ш.) белгалдаьккхад: «парте идеологически декхараш толамца кхоачашдара тоаде деза берригача идеологически балха лоархIаметIара юкъ йолча марксизмана-ленинизмана пропаганда елга».

Укх шера чIоагIа безам тIабаха Iомаю коммунисташа а парте боацараша а вай мехка коммунизм хьалъяра актуальни проблемаш, дунен социалистически система дегIаахара, машар, демократи, социализм бахьан лоттабеча къовсама, коммунистически болхлойн партей стратеге, тактика дешаш. Цо хьагойт политически дешаре лаьца никъ советски наха чIоагIа довза ловш дола дешаш Iомадеш болга. Цу гIулакхо къахьегамхошта новкъостал ду мехка вахара чура а арахьара а гIулакхаш кхетаде, КПСС Программа тIа белгалдаьха декхараш кхоачашдеча хьинарегIа дакъа лаца, коммунизм хьалъяра вайна новкъарле ечунца кхетамца къовсам лоаттабе.

ДIадахача шерашкарчул дуккха дукхагIа ба укх шера вай республике а политически просвещене системе дешараш. Дуккхача районашка — дика вIаштIехьбаьккхаб из болх. Творчески чакхъювл занятеш, семинараш, дика болх беш я кружокаш. Дукха ба политпросвещене сете шоаш дешараш а.

Дика вIаштIехьдаьккхад политически дешар Гудермесски районе. Къаьстта дика чакхъювл занятеш локомотивни депо, наькъий дистанце. Цига цIаккха а тIехьаяхац занятеш, дешараша безам тIабахийта Iомаю еррига темаш, нах занятешка ца ухаш моттигаш нийслац. Моттигерча вахарца айхха бувзам болаш чакхйоах занятеш. Деша ухараша дувц шоай предприятешкара кхоачамбоацараш, белгалдоах уж дIадахара наькъаш. Районе болх беш я коммунистически къахьегама школаш а.

ЛерттIа терко ю политически дешара Шаьла районе а. Цигарча «Джалка» яхача совхозе къаьстта дика латт из болх. Политически дешара юкъеэзаб дуккха нах. Болх беш я тайп-тайпара кружокаш, семинараш. КIоаргга Iомаю дешара еррига программа.

Политически просвещене дешара кхетамца кулгалду Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача партийни организаце.

Цу балха Грознерча городской районашта юкъе хьалха латт Старопромысловски район. Цхьабакъда, вай республике массанахьа а дика вIаштIехьдаьккхадац политически дешар.

Во лел из болх Наьсарен районе. Дукха моттигаш нийслу занятеш телхаеш. Дешараш занятешка геттара кIезига хул цхьайолча хана. Цхьабола пропагандисташ лерттIа кийчбенна ахац занятешка.

Дукха формализм я политически просвещенена юкъе Ведана районе. Цигарча партийни организацеша лерттIа кулгалдац политически дешара. Цу тайпара кхоачамбоацараш дола моттигаш кхы а я вай республике. Из гIулакх кхы дIахо ла мегаргдац.

ХIанз керттера декхар да политически дешара сетера болх хIара моттиге цIенхаштта тоабар, из вахарца чIоагIагIа бувзар, цун идейность лакхъяр. Къаьстта теркам тIабахийта беза политически просвещене занятей идейни боарам лакхбара, хIана аьлча хIанз а дукха моттигаш нийслу кружокашка, семинарашка еш йолча занятешка, формализм йолаш. ЛадувгIарий безам совбаккхац, уж шоаш уйла е Iомабац, занятеш сакъердаме хилац.

Пропагандистана ха деза хIара темацара керттердар белгалдаккха, цхьан тайпара положенеш массаза ца а ювцаш, парте политика къаьгга гойта, шоай предприятей, учреждений, организацей балхапара кхоачамбоацараш майрра гучадаха, хIаьта уж юкъера дIадахара наькъаш белгалдаха.

Хьаллаца мегаргйолаш я укх тайпара инициатива а. Цхьаболча пропагандисташа дешаш болча наха из бакъахьа хетарца дешара керттерча плана юкъехкухь парте исторе, диалектически исторически материализма, политически экономе, Iилман коммунизма теоре дешаш.

Политически просвещене еррига формашка дешаш мел бараша Iомаде деза В. И. Ленина балхаш. Къаьстта теркам тIабахийта беза теореи практикаи цхьоагIонах, социализми коммунизми хьалдеча парте лоархIамах, ништа кхыдолча а В. И. Ленина балхашта.

Марксистско-ленински дешара дукхагIа юкъеоза еза кулгалду кадраш.

Цахаддаш новкъостал а лоаттадеш кхетамца болх бе беза пропагандисташца. Занятей аргIанарча темаех квалифицировании семинараш е еза, вIашагIъехка еза методически конференцеш, балха дикагIйола опыт йоаржаеш йола совещанеш. Деррига дешара шу чакхдаллалца бе беза из болх.

Парте райкомаш, политически просвещене кабинеташ, юкхьанцара партийни организацеш декхарийла я пропагандисташ эшшача материалашца Iалашбе, уж гул а беш царна каст-каста боахамеи культурнии вахарера кердадараш дувца.

Политически просвещене дешараштеи пропагандисташтеи аттагIа йолча хана болх беш хила деза политпросвещене дерриге цIенош, кабинеташ. Партийни библиотекаш кIирандийнахь а тIехьа болх беш хила еза.

Юрташкарча пропагандисташцара болх тоабара новкъостал де деза городашкарча партийни организацеша.

Парте райкомаш, юкхьанцара партийни организацеш декхарийла я хIара кружока, теоретически семинара балха цахаддаш тIахьожам лоаттабе, занятеш ечара кхоачамбоацараш сихха дIадаха, эшшача хана пропагандисташта новкъостал де, укх шерара дешара программа ший ханнахьа а боккъонца а чакхъяккхара мел эшар вIаштIехьдаккха.

РОССЕ ЭКОНОМИКА АЙЛУШ Я

1964 ШЕРА РСФСР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ИТОГАШ

Российски Федераце къахьегамхоша толаме кхоачашъяьй семилетка ялхлагIча шера халкъа боахама план. Цу хьакъехьа дувц РСФСР Министрий Советерча Центральни статистически управлене хоама тIа.

1964 шера РСФСР халкъа боахам дегIабара Паччахьалкхен план кхоачашъяра итогий хьакъехьарча хоама тIа йоалаю экономикеи культуреи дегIаяра, халкъа материальни хьал-торо лакхъялара хьакъехьара даннеш. Общественни продукт (материальни производства дерригача доакъой продукци 1963 шераца нийсйича 107 процент гаргга хилар 1964 шера, къаман доход — 107 процент, ерригача промышленноста продукци — 106 процент, юрта боахама продукци — 112, керттера фондаш болх бе йолаялийтар — 106 процент.

Шера план производства ерригача объемага диллача а дукхагIа йолча лоархIамерча изделешта а ерригга а дIалаьрхIачеи Къилбаседа-Кавказски совнархозагара дIа мел ийккхача совнархозашеи кхоачашъяьй РСФСР промышленносто.

Промышленноста къаьст-къаьстача доакъой валови продукци соахка укх тайпара дукхагIа хинняй цул хьалхагIа дIадахача шераца нийсйича: электроэнергии теплоэнергии яккхар — 11 процент, доагора промышленность — 8 процент, Iаьржачеи бесаш долчеи металлурге — 8 процент, химически промышленность— 14 процент, машиностроенеи металлообработкеи — 9 процент, хьу, каьхат, хьу чакхйоаха промышленность — 6 процент, ейга промышленность — 2 процент, культурно-бытовой гIулакхашта эша предметаш хьадар — 7 процент. Кхачан промышленноста производства боарам 1963 шера хиннача тайпара бисаб.

Ерригa промышленность хьайийцача шера план тIехкхоачашъяьяле а, йоах РСФСР ЦСУ хоама тIа, дуккхача предприятеша хIанз а пайда во эц производственни мощностех, продукци арахецара, къахьегама овсарле лакхъяра, продукци яккхарга дIабода мах лохбара, накопленешта йолз план кхоачашъяц; хила езача тайпара дика хилийтац арахецаш йола продукци.

Дика хьийкъа ялаташ чуденад РСФСР колхозийи совхозийи къахьегамхоша 1964 шера. Ялат, шекара свекла, гидруаргаш, коартолаш баьца дааpаш, сом, кхыйола лаьттанцара йоала продукташ дукхагIа яхаро паччахьалкхенга йиш хилийтар уж дукхагIа эца.

ДIадахача шера, къаьстта а хьалхарча ах шера, хьайбай боахама чIоагIагIа Iаьткъар 1963 шера хьайбаш Iахар дисар, хIаьта цунца дувзаденна кхоачаш ца еш йисар доахан, шура, фуаш, тха эцара план. Доахан, фуаш, тха 1963 шерарчул кIезигагIа ийцад. БIарччача шера лаьрхIача шура дукхагIа ийцай 9 процент, хIаьта шоллагIча ах шера — 18 процент, доахан, цу даькъе детта доахан а, 1963 шераца нийсдича дукхагIа хиннад, юхаметтаоттаеш латт хьакхарч. Жаи гаьзарийи кIезигъеннай.

Паччахьалкхен капитальни вложеней чотах 1964 шера РСФСР карарча халкъа боахама дерригача доакъошка болх бе йолаялийтай 14 миллиард сома маьха, е 1963 шерарчул 6 процент дукхагIа, керда керттера фондаш. Еррига а болх бе йолаенный 350 керда йоккхий паччахьалкхен промышленни предприятеш, хIаьта иштта реконструкци ечеи шеръечеи предприятешкара Iалаьмате дукха керда цехаши производстваши а.

Шера юкъера лаьрхIача РСФСР халкъа боахаме соахка болх беш хинна болхлойн гIулакхера нахи 45,6 миллион саг вар, хIаьта 1963 шерарчул цхьа миллиони 40 эзари саг дукхагIа хинниб уж. ДIадахача шера йиълагIча квартале алапеш лакхдаьд республика просвещенеи унахцIено лораяреи пхи миллиони ах миллиони совгIача болхлочоа, хIаьта иштта къилбаседехьарча районашка бахача наха гIулакх деш долча дерригача доакъошкарча болхлоштеи гIулакхерча нахаи а.

ДIахо толамаш даьхад халкъа образовани, Iилма, культура дегIайоалаеча, тайп-тайпарча дешара юкъеэзав 39 миллион гаргга саг, е РСФСР бахача нахах кхоалагIа дакъа (школе даха ха йоацаш дола бераш ца лоархIаш). ДIадахача шера городашкеи юрташкеи кердача квартирашкеи цIеношкеи баха чухайша а, хIаьта иштта хьалха хьалдаь хиннача цIеношка чуIера хьалаш тоадаь а лах миллион гаргга саг ва.

Бахача наьха балар тIа-тIа кIезиглуш хьаденад. 1963 шера 5 январь тIакхоачаш РСФСР баха нах 126 миллион саг хилар.

Шера план кхоачашъяра итогашa хьахьокх, йоах РСФСР ЦСУ хоама тIа, РСФСР халкъа боахам дегIаахар Советски Союза Коммунистически парте Программо оттабаьча новкъа гIолла хьадоагIаш хилар, хIаьта цо тешал ду коммунизма материально-технически база хьаеча Российски Федераце къахьегамхоша керда дакъа лоацаш хилар.

(ТАСС).

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советеи Министрий Советеи орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 15 (4029). | ЕРА, 4 февраль, 1965 шу. | Мах 2 кеп.

КАРАГIДИЙННА ДИКАДАРАШ

«Малгобекнефта» НПУ цхьоалагIча промысла коллективо хьинаре къахьийгар дIадахача шера. Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьлар тха бригада. Шера план 101,1 процент кхоачашйир, планах лаьрхIачул итташ эзараш тоннаш «Iаьржа дошув» арахийцар. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча тха бригадо промысла арахецача мехкдаьттах дукхагIа дола дакъа арахец.

Уж къахьегама темпаш кхы тIа а лакхъяра лоархIаме декхараш тIайийцар бригадацарча мехкдаьттахоша семилетка тIеххьарча шера.

Январь бетта мехкдаьтта даккхара план 100,2 процент кхоачашйир бригадо, уж къахьегама толамаш дахара дукха балхаш дир, Iана замалахь №№ 805, 141, 810 йолча установкаша, иштта фонтанни скважинаша цахаддаш болх бергболаш мероприятеш кийчйир. Цу гIулакхо торо хилийтар деннеи буси эзараш тоннаш мехкдаьтта а доаккхаш, цунца увш дола хий дIакъоастаде. Цул тIехьагIа головной парке дIадахьийта мехкдаьтта дика хул.

Мехкдаьтта даккхара план тIехкхоачашъю бригада членаша. Деза мехкдаьтта дукхагIа даккхара кIала порошок юкъе а хьош цементаж йир № 442 йолча скважина. Цул тIехьагIа болх бе йолаелар скважина. Цо торо хилийтар деннеи буси доаккха мехкдаьтта массехк тонн совдаккха.

Цул совгIа январь бетта дукха къахьийгар группови установкашкара обрудовани эргайоаккхаш. Болх бе йолаялийтар фонтанни скважинаш. Иштта дика болх бир №№ 810, 815 йолча установкашкара газ наьха хьашташ кхоачашдергдолаш дIаяхийтара.

Бригадана карагIдийнна дика дараш дукха да. Цох кхоачамбаь Iе йиш яц. Кхоачашде дезаш хьалхашка латта декхараш дукха да. Уж кхоачашдара хьинар кходергдац тха коллективо. Укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIайийцад керда социалистически декхараш. Мехкдаьттахоша дош деннад шера планал совгIа массехк эзар тонн мехкдаьтта даккха.

Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба операторaш Н. И. Машенцев, И. Л. Халин, А. О. Танкиев, Д. П. Зимовец, Чуприков, И. А. Макаренко, П. Т. Ковалев, К. Б. Иванов, кхы дуккха бараш. Коллектив цхьа дезал санна барт тайна хиларца моллагIа хьалхашка оттадаь декхар толамца кхоачашде торо хул.

Сурта тIа (аьрдехьара аьттехьа) операторaш Г. Кубиев, А. Танкиев, Д. Зимовец.

М. ТОРИЙ, мастер.
И. Плиева сурт.

Хоржамашка кийчлу

Къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка хургдолча хоржамашка кийчлуш ба Сунженски района масса юрташкара къахьегамхой. Иштта, Галашка, Мужиче, Оалкама, ДаьттагIа ялх хоржама округ я. царех пиъ Галашка я. Эшаш дола газет, журнал, книжка корадоагIаргда харжархошта хIара округе болх беш йолча агитпункте. Iурра дена сарралца дежурнеш болаш, денна шо-шоай участкашка болх беш ба укхаза агитатораш, хIанзле харжархой спискаш уттае болабеннаб уж.

Халдыхароев Зяудин заведующи вола Галашкара агитпункт дикагIчарех я. Иштта дика болх беш я Долакова Тамара заведующи йола Мужечара агитпункт, кхыйраш а.

А. МАКАРЬЕВ.

АГИТПУНКТАШ ХЬАЙИЙЛАЙ

Ткъаь пхиъ агитпункт хьайийлай Гудермеса районе. Массанахьа дика дIаболабаьб цига хоржамашта хьалхара организационни политически болх. Шо-шоай итт-итт цIагIарча харжархошца хьоашал тохаш, хоржамий хьакъехьара Указ довзийташ, газеташ дешаш ба агитатораш.

Агитпунктай заведующелла хержаб партийни, советски актива юкъера дикагIа опыт йола, болх дика ховш бола новкъостий. Царна юкъе ба локомотивни депо парткома секретарь нов. Захаров, школа директор нов. Чистяков, машиннаьнзахой клуба директор нов. Коптев, «Гудермесский» совхоза отделене управляющи нов. Эдисултанов, «Дружба» яхача совхоза керттера бухгалтер нов. Гузуев, кхыбараш.

Харжархой бахача моттигашка агитационно-массови болх бара агитпункташта тIачIоагIъяьй городской партийни организаце еррига агитколлективаш. Цу балхаца дакъа лоацаш ба «Знание» яхача общества городской отделене лектораш. Агитпункташка беза хьаьший ба уж. Хоржамий кампанеца ювзаенна йолча лекцейи докладийи тематика оттаяьй.

Хоржамашка дика кийчлуш ба культпросветучрежденей болхлой а. Укх тIеххьарча 2 шера мехка, республике, районе даьха къахьегама толамаш дувцаш йола стендаш, плакаташ кийчъяьй цар. Харжархошта гIулакх деш йолча агитбригада агитпункташка вIашагIйоллаш я культура отдел. Моттигашкарча Советашта хетаяь йолча темаех цахаддаш передачаш ю моттигерча радиовещане редакце.

Мероприятей планага хьежжа февраль бетта хьалхарча деношка лекторашцеи докладчикашцеи собрани е лаьрхIад горкомо.

Хоржамаш политически кийчделга паччахьалкхен Iаьдалга вай Даьхен эггара дикагIбола къонгаши мехкарийи хоржалга вIаштIехьдаккхар да керттера декхар. Цу гIулакха тIаберзабаь ба городской партийни организаце берригa из.

В. ШАНИН,
КПСС Гудермесски горкома секретарь.

ТАСС-а ХОАМ

Укх шера 30 январе Советски Союзе аьттонца Тайжача океана акватора районе 13 эзар километр совгIа лахка сигалъяхийтай космически объектай ракета-носитела керда вариант.

Ракета урагIъяхари цун дерригача лагIаша бу болхи хьалхагIе а оттаьча программага хьежжа чакхбаьлар.

Ракета-носитела эггара тIехьарчоа хьалхарча лагIа макет шийна лаьрхIа хиннача районе форда тIехеи тIа кхаьчар.

ТАСС-на тIадиллад тохнамаш дика чакхдаларца дувзаденна, 1965 шера 9 январе ТАСС-о дIакхайнабаьчеи 10 январе кепа йоазон тIа арабаьнначеи хоама тIа белгалъяь район форда наькъаш дараи самолеташ лелараи ханал хьалха, укх шера 3 феврале мукъадовлийташ хилар дIакхайкаделга.

Ф. Р. КОЗЛОВ ДIАВОЛЛАР

Москверча къахьегамхоша 2 феврале тIеххьарча новкъа ваьккхар Коммунистически партеи советски халкъеи тешаме воI Фрол Романович Козлов.

Цул хьаллхагIа, бийса юкъеяхача ханна, венначун дакъанна кремаци йир, хIаьта Iуррехьа денз юха а союзий ЦIен Колонни зале чубитар къахьегамхой. Цига лакхача постамента тIа гобаьккха ладача зизашта юкъе Iоттайнр Ф. Р. Козлов прах чуйола урна.

Йист ца хулаш, гIайгIане а болаш чакхбувл москвичаш.

Эггара хьалха сийлахьа ха де эттар дакъа дIадоллара вIашагIъеллача правительственни комиссе членаш. Таьзета вахте увттар столица къахьегамхой, партийни, советски, общественни организацей викалаш. Венначун сий деш тIеххьара бIарг тоха баьхкар вежарашха йолча коммунистически болхлойн партей викалаш.

Делкъел тIехьагIа ши сахьат даьлча Колонни зале баьхкар новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков, В. Н. Титов.

Ф. Р. Козлова прах чуйола урна Колонни залера араяхь. Таьзета процесс ЦIеча майдангахьа йода. Цига Ф. Р. Козлов дагавохара хетаяь митинг хилар.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето тIадилларах таьзета митинг ше хьаеллаш, КПСС Центральни Комитета секретара В. Н. Титова аьлар, халача лазарои юхасоцае йиш йоацача Iоажалои вай мугIараштa юкъера дIавихьар эIамига волча хана денз ший са ца кходеш партенеи халкъаи гIулакх деш хьавена воккха болхло а организатор а. Ший барайтта шу даьлча денз КПСС мугIарашта юкъевахача новкъоста Козлова шоаткъа гаргга шера лаккха айяь хьаенай вай сийлахь-йоккхача ленински парте члена цIи. Сийлахьа вахара никъ хьабенаб цо, къахьегамеи болхлой класса а берригача къахьегамхой а гIулакх бахьан долаш лоаттабеча къовсамеи йоккха школа яьккхай.

В. Н. Титова аьлар, 20 шера совгIа боккха партийнии паччахьалкхенн болх баьб Ф. Р. Козлова, массехк областной партийни организацешка кулгалхо волаш хиннав, Российски Федераце Министрий Совета Председатель хиннав, хIаьта цул тIехьагIа СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель хиннав из. КПСС ЦК Президиума членеи КПСС ЦК секретареи доккхача гIулакха тIа волча хана дизза гучадаьлар коммунизм хьалъяра, вай Даьхен низ чIоагIбара дуккха лоархIамера дешаш новкъоста Козлова паччахьалкхен шоралцеи творчески къоастадеш хинна хилар.

Цул тIехьагIа митинге къамаьл дир КПСС ЦК секретара Н. А. Кузнецова. Цо аьлар, коммунисташта, столицерча берригача къахьегамхошта дика вовзаши цар чIоагIа сий деши вар Фрол Романович Козлов, вай парте тешаме воI, талант йолаш вола организатор, цIаккха а лергйоаца ленински идеяш чакхъяхар духьа хьинаре къовсам лоаттабаьр из хинна хиларах тарра. Фрол Романович Козлов айхха вувзавенна вар Московски городской партийни организацеца, цун вахар дика довзаш хиннав из, массаза а йоккхача терконцеи йоакхонцеи леладаьд цо Москверча коммунистийи къахьегамхойи гIулакхаш.

Фрол Романович Козлова — Коммунистически партеи советски халкъеи тешамерча виIа, дика са а дIайха дог а долаш хиннача сага сийрда сибат, аьлар Н. А. Кузнецова, цIаккха а дицлургдац Москверча къахьегамхошта, даим дахаргда вай гIулакхашка.

Ленинградски партийни организаце цIерах къамаьл дир КПСС Ленинградски областной комитета хьалхарча секретара В. С. Толстикова. Цо аьлар, Ленинградеи областеи вахарера дуккха событеш айхха ювзаенна я дуккхача шерашка Ленинградски партийни организацена керте лаьттача Фрол Романович Козлова цIерца. КIезига низаши хьинари дIаденнадац Ф. Р. Козлова ленинградски промышленность, гIишлош, культура, Iилма юхаметтаоттадара.

Фрол Романовичаца болх баьча ленинградцашта дагадоагIа цун башха-дика сага гIулакхаш, балха хьинар, принципиальность йолаш из хилар, дагавоагIа из йоккхийи массе оагIорахьареи знанеш йола саг хиларах тарра.

Фрол Романовича башха-дика вахар, аьлар оратора, Коммунистически партена, ший халкъа, ший мехка гIулакх дара дика хьокхам ба.

Таьзета митинг йистеьлар. Йоккхийча тоний салюта татаца. Кремлевски пенах йоаллача тархе тIа дIаоттаю венначун прах чуйола урна.

Йlаьхха оаз йодаш ек Советски Союза Паччахьалкхен гимн. Фрол Романович Козловна тIеххьара сийле дIалуш йола эскара подразделенеш Мавзолейна хьалхашка гIолла гIехъювл.

(ТАСС).

КПСС ЦК-агара, СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРА, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТАГАРА

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето чIоагIа халла а хеташ дIахойт 1965 шера 30 январе чIоагIа халача а дIаьхленнача а лазарах цамогаш иллачул тIехьагIа 57 шу дузаш Фрол Романович КОЗЛОВ — КПСС а Советски паччахьалкхен а воккха деятель, КПСС ЦК член, СССР Лакхехьарча Совета Президиума член, Социалистически Къахьегама Турпал кхалхар.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.

РСФСР ЙОЛЧА КПСС ЦК БЮРОГАРА, РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРА, РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТАГАРА

РСФСР йолча КПСС ЦК Бюрос, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо, РСФСР Министрий Совето чIоагIа хала а хеташ кодам бу кхелхача Фрол Романович КОЗЛОВХ — Советски Союза Коммунистически парте воккхача деятелах, КПСС Центральни Комитета членах, СССР Лакхехьарча Совета Президиума членах, РСФСР Лакхехьарча Совета депутатах, Социалистически Къахьегама Турпалах.

Ф. Р. Козлова дуккхача хана болх баьб КПСС Ижевски горкома, КПСС Куйбышевски обкома, парте Ленинградски городскойи областнойи комитетий секретаралла. 1957—1958 шерашка из хиннав РСФСР Министрий Совета Председатель а РСФСР йолча КПСС ЦК Бюро член а.

Ленински парте тешаме воI хиларах тарра дагалаттаргва Фрол Романович КОЗЛОВ Российски Федераце къахьегамхошта.

РСФСР ЙОЛА КПСС ЦК БЮРО | РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.

ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШКАРА

ГІУЛАКХ ДОВЗА А ДОВЗАШ ДЕ КУЛГАЛ

Парте XXII съезде чІоагІдаьча КПСС Устава тІа белгалъяьккхача партийни организацеш хьаяра ленински принципа юха тІадахара хьакъехьарча КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенешка хьежжа промышленни предприятей, гІишлоний, колхозий, совхозий партийни организацей викалаш бар укх деношка хиннача Наьсарен районни партийни организаце III конференце. Промышленноста, юрта боахама, гІишлошъяра кулгалделга тоадара хьакъехьара районни партийни организаце декхараш яха дош дар цига дийцар. Цу дешаех доклад йир оргбюро председатела н. Цолоева.

Массехк промышленни предприяти, кхоъ совхоз, колхоз, шиъ СМУ чу а йоагІаш йолча лоархІамерча экономически комплексах латт района боахам.

ДІадахача шера района ерригача предприятеша кхоачашъяьй валови продукци арахецара план. Дикка толамаш даьхад къахьегама овсарле лакхъеча, продукцега дІадодар лохдеча, тІехь-тІехьагІа дикагІа хул дукхагІа йолча предприятеша арахеца продукци. Районе эгтара йоккхагІа йолча промышленни предприяте «Электроинструмент» яхача завода коллективо 1963 шерачул кхоаза дукхагІа арахийцай продукци 1964 шера. Заводе хІара 10-гІа вола болхло рационализатор ва.

Дикка балхаш даьд дІадахача шера юрта боахама къахьегамхоша а. 1963 шерачул дукхагІа чуденад района совхозашеи колхозашеи ялат, дукхагІа яьккхай шурей тхаи. Паччахьалкхенга дулх дохкара план 107 процент кхоачашъяьй, 1963 шерачул дукхагІа дехкад тха, гидуаргаш.

Къаьстта дика болх баьб 1964 шера «Назрановский» совхоза Аьлтий-Юртарча ферма. 5605 центнер е 1963 шерачул 425 центнер дукхагІа еннай цо дІадахача шера паччахьалкхенна шура, хІаьта цу ферма дикагІа йолча доярка Л. Барахоевас 4060 килограмм шура яьккхай хІара кхоабача Іатта лоархІаш.

Дика толамаш даьхад дІадахача шера «Октябра 40 шу» яхача совхоза механизатораша Я. Даурбекова, Б. Кодзоева, кхычар.

Цхьабакъда, районерча къахьегамхошта карагІдийнна дика гІулакхаш дацар конференце делегаташта дагадаьхкараш. Къаьстта теркам тІабахийта дийцар укхаза промышленни предприятешкара, гІишлошъечара, совхозашкара кхоачамбоацараш, промышленноста а юрта боахама а кулгалдеча дувлийта цІенхаштта гІалаташ.

Промышленни предприятей балхацара кхоачамбоацараш дувцаш докладчика а пренеех къамаьлаш даьча делегаташа а белгалдоахар цхьайолча предприятеша производства торонех бокъонца пайда эцаш ца хилар, керда техника, технологи, хьалха латтарий опыт балха юкъеяхьара гІулакх ледара латташ хилар, продукце дикал лакхъяра лерттІа къовсам лоаттабеш ца хилар, цхьайолча предприятешка къахьегама дисциплина лоха хилар, кхыдараш. Къаьстта ледара латт гІулакхаш кирпишк еча заводеи бытовой гІулакхаш деча комбинатеи.

Доккхий кхоачамбоацараш да «Электроинструмент» яхача завода балхаца а. ХІанз а ритмично бац заводо болх, лерттІа пайда эцаш станокехи оборудованехи, бездли материалаши кхоиря, продукцега дІадодар лохдара, продукце дикал лакхъяра къовсам эсала лоаттабу.

Конференце къамаьл даьча завода партийни организаце секретара И. Пашенныха къаьстта белгалдаьккхар завода болхлошта эшаш дола хьалаш Іалашдаь ца хилар. Дукха ха я завода хийи гази хулийтилга дувца, йоах цо, цхьабакъда уж хІанз а долаш дац.

ЧІоагІа белгалдаьккхар конференце капитальни гІишлош хьалъяра гІулакх районе ледара латташ хилар. Эсала бу болх гІишлошъеча организацеша. ГІишлошъярен монтажнии балхий планаш шерагара шерага кхоачашъяц. Масала, 1964 шера генподрядни план 82,4 процент мара кхоачашъяьяц СМУ-5, 73 процент мара яьяц СМУ-2, 136 эзар сом зе даьд шера.

ХІанз а яь яьнияц «Электроинструмент» яха завод, трикотажни фабрика хьалъе хьахеца дуккха ахча пайда ца эцаш дут, ханнахьа хьалдаьлахац нах чубаха цІенош, кхыйола объекташ.

Къаьстта чІоагІа теркам тІабахийта дийцар конференце юрта боахама кулгалдеча производственни управлене а цун парткомо а дувлийта гІалаташи юрта боахам тоабара ле дезараши. ХІанз а тІехьа лоха латт района совхозашка лаьттанцарча балхий культура, агротехника чІоагІа телхаю, ханнахьа дац кхашкара балхаш, дІаювча культурай структура телхаю, лерттІа лелаяц севооборот, органически удобренеш кІезига ехк кхашка.

Вай республике дац, йоахар, производственни управлене начальника И. Абубакарова, Наьсарера дараш санна дика лаьтташ. Цхьабакъда, вай боахамий кулгалхошеи специалисташеи кхашкара балхаш агротехнико маяххара вІаштІехьа ца дахарах дика хьувкъац вай дІаюв хІамаш. Корига район хьанйцача 21,4 центнер мара ялазар соахка хьажкІаш. Иштта мара хьувкъац кхыйола культураш а.

Дикача лаьттара вай эсала хьувкъамаш чуккахьара бахьан да, йоах оратора, агротехнико яхар ца дар. Нагахьа болх ханнахьа бац вай боахамаша. Зябь кІезига оах, дІаюв хІама ханнахьа, хозза лаьтта тоадий, лаьтта хийце, дика фу Іалашдий ец, дІайийча лерттІа гІулакх дац. Духхьал хьувкъам чуба тІехьадувлар бахьан долаш дукха зе хул боахамашта. Масала, соахка комбайнашца хьажкІаш чуйийцача моттигашка дукха хьажкІаш йисар хьалохьае ца кхувш.

Вай кхашкара балхаш тІехьадувлар керттера бахьан да техниках лерттІа пайда ца эцар. Гусенични тракторага шин сменахи чархаш йолчунга цаІ—цаІ ах сменахи байта беза болх. Вай боахамашка из вІаштІехьдалац кхоачамболлаш трактористаш ца хиларах. 230 тракторист эш хІанз вай боахамашта. Цхьабакъда, уж кийчбара гІулакх во латт вай. Дерригача боахамаша трактористий говзал Іомае бахийта нах 140 саг мара вац. Долче, укх шера а эшаргва вайна 100 гаргга тракторист, дуккхача трактораша боагІача тайпара болх бергбац.

Района юрта боахама доагІача тайпара кулгалдеш ца хиларах дийцар «Экажевский» совхоза директора н. Печоева. Керда «Экажевский» совхоз вІашагІйоллаш вай хозза уйла ца яр бахьан долаш воча хьала тІа хилар дІадахача шера совхоза хьайбаш. Кхоачамболлаш доахан доажаде даьгІенаши хьакха цонаши къоастаьяцар цу совхоза. Цулухьа паччахьалкхенга шура йохкара план кхоачашъяьяц цо.

ЛерттІа лелабеш хилча зе де йиш яц боахамо, йоах оратора. Соахка 40 эзар сом пайда баьлар тхона шекара свеклах, 13 эзар сом даьлар баьца даарех. Цхьабакъда, ялато зе дир, гектара тІара 58 центнер мара ялазар коартол а. Коартол иштта кІезига ялар совхоза болхлой бехка дацар. Цунна бехке ба аьхки коартол дІаюв ха хинначул тІехьагІа тхога низах йохкалуш латта коартолаш дІайийтараш. Аьхки йийнача коартолех вІалийна фу а юха хиланзар тхона. Иштта де йиш яц юрта боахама кулгал.

Хьайбай боахаме хиннача кхоачамбоацарехи уж дІадахара де дезарехи дийцар пхьаболча делегаташа. Тха совхозо дІадахача шера паччахьалкхенга шурей дулхи дохкара план кхоачаш ца яра бахьанаш дукха да, аьлар «Октябра 40 шу» яхача совхоза партбюро секретара н. Цурова, хІаьта а царех тахан кертагІдаккха дезар шиъ да. Уж да доакъара база лерттІа вІаштІехьа ца яккхари дукха доахан Іаьхара дусашехь хІара етт ханнахьа бахкийтара гІулакха уйла ца яри.

Тхога шортта силос я, кІезига дукха концентраташ я, барда кхухь. Цхьабакъда, кхоачамболлаш йол яц тхога е хьалха дІадахача шерашка нагахь хинна а яц. ГІулакх иштта латташ хилча буц дІае езар, тІаккха хургъяр йол. Укх шера цхьа эзар гектар буц дІае а из гІалат тоаде а лаьрхІад оаха.

Иштта вІаштІехьдаккха деза, йоах цо, деррига доахан лахкаргдола гІулакх а. ХІара бІаь Іаттах 30 гаргга етт ца бахкаш бисаб дІадахача шера. Цу гІулакхо доккха зе лу. Хьайбаш леладераш оарцагІбоаргба оаха из болх тоабара.

Фермай болх тоабара «Сельхозтехника» объединенегара новкъостал эш тхона, йоах н. Цурова. Тха ферма механизировать даь яц. Из бахьан долаш дукха сов мах бола тха шурий а дулха а центнерага. Цхьадолча балхашта механизаци а яь аттача баккха беза хьайбаш леладерий къахьегам.

ХІара боахаме латта гІулакхаш довзаш а цуна малагІа новкъостал эш хьожаш а хила беза района кулгалхой, йоах А. Шерипова цІерахча колхоза председатела нов. Куриева. Дукха ха я аха лаьтта ца хилар бахьан долаш тха колхоз халача хьала тІа йола. Паччахьалкхенга дохка а шоашта даа а ялат дац колхозахошка, хІана аьлча из дІаде моттиг яц. Колхоза цхьа эзар гектар оаха латта далар дех оратора.

ДІахо цо дувц дукха нах вІаши гаьнна ягача лоаман кагийча юрташка бахаш хиларах пхьадола бераш юкхьанцара школа яьккхача кхы деша йиш йоацаш дусаш хилар. Дерригача бераш 8 шера дешаргдола гІулакх вІаштІехьдаккхара ЖІайраха интернат е лаьрхІадар. Хьал а йолаш латташ я из хІанз. Интернат сиха яккхар дех нов. Куриева.

ЧІоагІа теркам тІабахийта дийцар делегаташа бІаьстан балхашта кийчо яра дешаш. Ремонт соахкарачул дикагІа а графиках лаьрхІачул сихагІа а лел, йоахар цар. Цхьабакъда, цхьадолча боахамашка дика яц ремонт, тоаль техника хозза дІаоттаяц, кхоачамболлаш механизаторий кадраш кийчъяц. Эсала лел цхьадолча боахамашка кхашка органически удобренеш яхкара, дІаде дика фу кийчъяра, хиш дехкара балхаш.

Уж гІулакхаш иштта тесса леладе йиш яц, йоахар докладчика а делегаташа а, 1965 шера 34 эзар тонн ялат чуда а 15 эзар тонн паччахьалкхенга дохка а йиш я района совхозийи колхозийи. Из дехкар кхоачашдара ялат дикагІа хьувкъаргдола гІулакхаш вІаштІехьа деза районе. Из дулургда лаьттанцарча балхий культура лакхйойя, севообороташ нийса лелайойя хиш дехкача лаьттаех бокъонца пайда эце, дерригга балхаш ханнахьа чаккхоахе.

ЧІоагІа теркам тІабахийта лаьийгІар делегаташа конференце балхаца дакъа лоацаш хиннача КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара Ф. Е. Титова даьча къамаьлага.

КПСС райкома керда состав а ревизионни комисси а хержар конференце.

* * *

Конференци йистеьнначул тІехьагІа хиннача пленуме райкома секретаралла хержар нн. Цолоев, Васильков, Куркиева.

Оренбургски область. Шоаш йоталуча кхоачача смесаех хьаеш йола лийтени формаш а стержнеш а хьаеча соахка юкъейоалаяь хиннай лакха технологи «Южуралмаш» заводе. Формовка санна долча халача балхаша автоматизировать даьд иштта долча кердачо.

Литейни производствана керда методаш юкъеяхьар бахьан долаш «Южуралмаш» завода керттерча металлурга Евгений Тихонович Долбенко а цун новкъостий а 1965 шера Ленински преми яла оттабаьб.

1952 шера деиз болх беш ва цу заводе Долбенко Евгений Тихонович.

Сурта тІа: «Южуралмаш» завода керттера металлург Е. Т. Долбенко.

Б. Клипицинера сурт.

ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧА СЕЗОНАГА КИЙЧЛУ

ДІадахача шерара сезон толамца чакхъяьккхар Нохч-ГІалгІай шекара завода коллективо. Валови продукци арахецара план 100,2 проценти товарни продукци арахецара план 100,3 проценти кхоачашйир. 1-ча сентябре денз 9-ча январага кхачалца 2 миллиони 270 эзари центнер шекара свекла чакхъяьккхар заводо. Из хул 1963-ча шерала нийсйича 270 эзар центнер дукхагІа.

Цу тайпара толам баккха коллектива йиш хинай, халача балхашта автоматизаци ярах.

Укх деношка завода юкъара собрани хилар. Цига коллективо 1965-ча шера де дезараш белгалдир. 20-ча августага ремонтни балхаш йистедаха, планах 11 мара йоацача хІара ден-бус 12 центнер шекар даккха. 50 эзар сом пайда лургбола 40 рационализаторски предложенеш балха юкъейоалае, планах белгалдаьчул 1,1 процент кІезигагІа шекар доаде, 2 процент продукцега дІабода мах лохбе лерхІ укхаза.

ХІанз ремонт яра балхаш йистедаха оарцагІбаьннаб завода болхлой. Уж балхаш кхоачашдеча хьинаре къахьегаш я Саитмурадов Хьасана кулгалдеш йола монтажникий бригада. ХІара дийнахьара нормаш 120—130 процент кхоачашъю цо. Иштта дика болх беш я Мидаев Ахьмада кулгалду электрикий бригада, слесарь Кирюхин Владимир, браковщица Ибрагимова Залпаъ, иштта кхыбараш а.

Р. МАЛЬСАГОВ.

ДЕ ЛЕРХІАРАШ

Массехк ди хьалха город Грознерча пионерий Двореце вІашагІкхийтар наькъий организацей кулгалхой, производстве хьалха латтараш, инженерно-технически болхлой. Цар дийцар московскии ленинградскии боламах лаьца. «Дунен тІа дикагІа йолча продукце стандарташка кхоачае советски продукци» яхача девизах болх бе лаьрхІар. Цул совгІа цига дийца а дийца массаварг раьза а волаш тІаийцар семилетка тІеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра бола химически комбината коллектива болам.

Нохч-ГІалгІайчен наькъаш дераша шоай торонашка а хьежа керда социалистически декхараш тІаийцар укх шера. Наькъаш декхарен, лоархІамерча объекташта реконструкции ремонти яреи план 20-ча декабре кхоачашъергья. Ер шу дизалехьа планах лаьрхІачул совгІа пайда эцаргба 113 эзар сомах, цун чотах жагІа а буллаш хьабергба 8 километр хула керда никъ. Итум-Кхалара Ханойга, Ромнечура ГаланчІожага гІолла лоаман даьгІенашка долча наькъаш дохкаргда. Оалкамара Ялхарой дІаводача Эс яхача хи тІа тІий тулларгда, цун дІоахал хургда 68,4 метр. ЦхьоалагІча майга кхачалехьа № 917 йолча наькъий участкана лаьрхІа служебно-технически помещенеш хьалъергья.

Шера планах лаьрхІачул совгІа ремонт ергья 17 километри 35 метри хулача тІаьшта, текущи ремонт ергья жагІа биллача 12 километр хулача наькъашта.

Валови продукци арахецара шера план карьерни боахамий коллективаша кхоачашъергья 25 декабре. Планал совгІа цхьацца эзар кубометр аьта жагІеи, цхьа эзар тонн асфальтобетонни массеи кийчъергья цо.

Керда наькъаш дохкачеи наькъашта ремонт ечеи дІадодар планах лаьрхІачул 1,5 процент лохдергда, хІаьта товарни продукцега дІадодар 0,2 процент лохдергда. Наькъаш декхара план тІеххоачаш а еш уж хьадеча дІабода мах лохбарах 13 эзар сом ахча кходергда. Цу ахчах планал совгІа хьалъергья 6 павильони, автобусашта тІахувшачара 20 майдеи.

1965-ча шера бІаьстеи гуйранеи автомобильни наькъий йистошка планал совгІа дІайогІаргья 4 эзар сомийн вештеи гаьнаш, царех 85 процент латаргйолаш болх вІаштІехьбаккха а дош деннад.

Вай республикерча колхозашта, совхозашта новкъостал дара царца договораш деш 250—300 эзар сома маьха машиннаькъашкеи элеватораштеи хьатІадоагІа наькъаш дохкаргда.

Ер шу дизалехьа рационализатораша шоай балха юкъехьоргья 12,5 эзар сом паччахьалкхенна пайда бергбола предложенеш. Курсаш хьа а йийла кийчве лерхІ 40 механизатор, наькъаш дехкача къахьегаргдолаш хургвола 25 болхло, 15 шофер.

Вай республикерча наькъий участкаех цхьа участок тІехьаюсаш, план кхоачаш ца еш хургйоацаш болх вІаштІехьбаккха дош деннад наькъаш декхараша.

Нохч-ГІалгІайчен наькъаш декхараша шоацца яхье балара тІахьийхаб Дагестана, Къилбаседа-ХІирий, Черсий-Балкхарой АССР-а наькъаш дераш.

Г. УРУСХАНОВ.

Керттера декхараш

Заводской района предприятеша шерагара шерага тІеххоачашъю планаш. ВорхІ шера планал совгІа 45 миллион сом мах бола продукци арахеца социалистически декхараш тІаийцадар района предприятеша, семилетка ялх шера планал совгІа арахийца продукци 43 миллион сома маьха я. Къахьегама овсарле лакхъяра план а тІеххоачашъяьй. Арахецача продукцега дІабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаь ахча 27 миллион сом да. Комплексни эффективность бахьан долаш тха района коллективашта юкъе эггара хьалха болам дІаболабаьрех я нефтемаслозавода коллектив.

Даьчох кхоачамбаь ца Іеш, производственни керда толамаш дахара хьинар кхо ца деш болх беш ба района къахьегамхой. Района промышленни предприятешка, гІишлоний организацешка, автотранспортни боахамашка дІадахача шера баьча балха итогаш а яь укх шера керда социалистически декхараш тІаийцад.

Укх деношка город Грознерча Ленина цІерахча культура ЦІагІа района предприятей викалий актив хилар. Цига дийца а дийца тІаийцар 1965-ча шера дола социалистически декхараш. 1964-ча шера даьча балхий итогаш а еш, укх шера хьалхашка латтача декхарех лаьца къамаьл дир КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара В. М. Ляпинас. Даьхача къахьегама толамехи, балха юкъе нийслуча цхьацадолча кхоачамбоацарехи лаьца къамаьлаш дир «Грозхимнефтестрой» треста управляюще Лиховала, № 2 йолча автотранспортни контора начальника Гудыма, «Грозпромстрой» треста СМУ-8 начальника Ирезилина, кхычар.

Лакха декхараш тІа а эцаш Заводской района къахьегамхоша социалистически яхье бийхаб Ленински района къахьегамхой.

В. МАГОМЕРЗОЕВ,
КПСС Заводской райкома инструктор.

ДИКАГІВОЛА АГИТАТОР

Ачхой-Мартана юрта бахача наха юкъе боккха идеологически болх бу къаьнача коммуниста, пенсионера, юрта Совета депутата Мандиев Солта-Мурада. Дукха ха йоацаш СССР гражданий бокъонехи декхарехи лаьца «Новосельский» яхача совхоза болхлошцеи гІулакхерча нахацеи наьна моттала беседаш яьй цо. Уж беседаш чакхъяьнначул тІехьагІа дукха хаттараш дир ладувгІараша, хІаьта царна доаггІаш дола жопаш а тийлар агитатора. Цул совгІа, ший хоржама округа чуйоагІача моттиге бахача наха къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка хулача хоржамех йолча положенех лаьца читкаш яьй цо.

Укх деношка Советски хоржамий система — дунен тІа эггара демократичнегІа йола система я яха лекци ешаргья Мандиев Солта-Мурада.

А. ВОЛОВЩИКОВ.

КОТЪЯЬННА ГОРОДАШ

Урала столица — Свердловск Россе городашта юкъерча традиционни яхье котъяьннарг лаьрхІай. 1964 шера йиълагІча квартале свердловчанаша кхычарел дикагІа къахьийгад шоай город тоаеш. Цкъан ахазеи тІеххоачашъяьй укхаза чуІеча цІеношта капитальни ремонт яра план. ДукхагІа дола балхаш тІехдикеи дикеи да. ЛаьрхІа хинначул дикка дукхагІа дехкад, тоа а даьд наькъаши тротуараши. Кхы а 40 процент дукхагІа хиннай озеленени яь территори.

Свердловска хьожаяьй РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара кара тела ЦІе байракх а хьалхара ахчан преми а.

Йиъ̇лагІча квартале лелаяьча социалистически яхьа итогаш яьча РСФСР коммунальни боахама Министерства коллегеи коммунально-бытовой предприятей болхлой профсоюза ЦК президиумеи шоллагІа преми хьожаяьй Владивостока, кхоалагІа преми — Калугана.

Иштта дикача оагІорахьара белгалбаьккхаб городаш Сочи, Новомосковск, Ярославль, Рязань, Волгоград, Орел, Нальчик, Краснодар, Армавир, Туапсе, Иваново. Шуи (Ивановски область), Уфа, Хабаровск тоаеш баь болх.

(ТАСС).

КХО ДИ ХЬАЛХА

Рудай йоацача управлене «Аргун» яхача карьера коллектив дикагІа лоархІачарех цаІ я цу управлене.

Укх шера тха коллективо планах арахеца продукци дІадахача шерарчул 20 процент дукхагІа хила еза.

Из кхета а деш карьера коллективо дика дІаболабаьб болх семилетка тІеххьарча шера. Хьалаш хала да: ха шийла латт, балласт гІораю, транспортераша лерттІа болх бац, кхыдараш. Уж халонаш эша а еш кхаь сменах болх бу коллективо. Цу гІулакхо торо хилийтар бохабаь жагІа кийчбара январь бетта план 28 дийнахьа кхоачашъе.

Аьта жагІа буллача установка Агмерзоев Рамзана кулгалдеча бригадо дІадахача шера январь бетта 3,5 эзар кубически метр жагІа кийчбаьча, укх шера цу юкъа кийчбаь аьта жагІа 10,5 эзар кубически метр ба. Лакха къахьегама толамаш даьхад жагІа бохабеча нн. Усманова, Никитина, Аксанова кулгалдеча бригадаша. Царех хІаране бетта план 105—110 процент кхоачашъяьй. Дика къахьийгад коммунистически къахьегама ударникаша мотористаша нн. Сатуева, Эльдиева, Кузнецова, болхлоша нн. Нудаева, Багаевас, Ильясовас, кхычар.

Къахьегама толамаш лакхагІа хилийтара дизза дакъа лоац Итазов Бориса кулгалдеча ремонтникий коллективо. Ший ханнахьеи дикеи хул цо яь ремонт. Ремонтникаша шоаш бахьан долаш болх соцабаь лоаттабаь цхьа моттиг хиннаяц.

Московскии ленинградскии предприятей коллективий болам хьал а лаьца продукци дика хилийтеи къахьегама толамаш совдахеи дош деннад оаха. Цу даькъе хьинар кхо ца деш къахьегаш ба карьера болхлой.

И. РЕЗЕНЬКОВ,
карьера вонихагІвола мастер.

БЛОКНОТА АРГІАНАРА НОМЕР

Араьннай КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» февраль беттара аргІанара номер.

Блокнот дІадолалу Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхой депутатий районий, городий, поселкай, станицай, юртий Советашка хоржамаш дара долча Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаца.

Парте обкома хьалхарча секретара Ф. Е. Титова язъяьча «Семилетка тІеххьара рубежаш толамца яхара нах оарцагІбоахаргба вай» яхача статья тІа химикаша дІайолаяь 1965 шерара социалистически яхь шерра йоаржаяра декхараш оттадаьд.

«Химикаша дІайолаяь яхь шерагІа йоаржае» яхача рубрика кІал кепа теха я 1965 шера республика къахьегамхоша даьхача хьалхарча къахьегама толамех йола материалаш, хІаьта иштта «Красноармейский» совхоза йиъ̇лагІча отделене тракторно-полеводчески бригада бригадира А. Кагерманова, «Джалка» совхоза йиъ̇лагІча отделене шурий-товарни ферма бригадира А. Берсанова яь дІадахача шера шоай коллективаша даьхача толамехи 1965 шера шоай йолча планехи дувца выступленеш.

Блокнота тІа кепа теха я Советски Армеи ТІема-Форда Флотеи денна хетаяь йола «47 шу Даьхе лораеш» яха статья.

Номер тІа я «мехкдаьттана тІехьарча къовсамга» яха «Малгобекнефта» НПУ бурув деттача мастера А. И. Левшина бригадах язъяь Л. Михайлова статья.

КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе В. Симарзина «Агитаце ленински стиль караерзае» яхача статья тІа дувц дІахо йодача хана наха юкъе бергболча массово-политически хьакъехьара а къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка хоржамаш дара кийчо еча ханара а дола партийни организацешта хьалхашка латта декхараш.

Агитатораштa долча новкъостала араяьккха я хоржамаш дара кийчлуча хана е эзача беседай тематикеи цу хана эшаргдолча литература указатели, хІаьта иштта «Гой ераш я уж, резерваш» яха цифрайи фактайи подборка а.

Дунен халкъашта юкъерча хьалах язъяь я Б. Горбачева «Куба халкъо социализм ю» яха статья.

ЛАЬТТАН ТІАРА ІАЛАМА ХОЛОДИЛЬНИКАШ

Мел ша ба вай планета тІа? ● Шах хулча тІоадала ганзаш ● Шан климати ● Шан тІоа кІезигбалар ● Яшаргйий ледникаш?

Мел ша ба хІанз лаьттан букъ тІа? Цу хаттара дукха ха йоацаш жоп делар географически Іилмай доктора Йетр Шумске. Цо лаьрхІад, лаьттан тІа ткъаь йиъ миллион миллиард тонн деза шанаш хилар! Из да шан ерига объем ткъаь ворхІ миллион кубически километр гаргга я яхилга.

Вай планета тІарча Іалама шанаша дІалоаца ерига моттиг, айсбергаши меллуш дола шанаш даьржа моттигаши а тІехьа лаьрхІача, бІаь миллион квадратни километр е дерригача лаьттан тІехенах ткъо процент гаргга я.

Дерригa шанаш дешачул тІехьагІа Дунен океана чурча хин боарам кховзткъа метр лакхлургбар, тІаккха, хІанз Къилбаседан Ледовитый океано лоацар миссел моттиг дІалоацаш даржаргдар из! Бакъда, укх гарггарча хана ужжал шанаш дашаргхиларах белгалонаш кІезига я.

Дунен тІа мел долча шанех эзткъаь ткъеста процент ледникашка я. Профессора Петр Шумске даьча лоархІамех, цар дІалоац ялхайтта миллиони ши бІаь пхийтта эзари квадратни километр. Лаьттан тІехенах иттлагІа дакъа совгІа яр шан тІоа лоацабенна я.

Кхы а дукхагІа ду шанаш фордаш тІеи океанаш тІеи. Шан аренашеи айсбергашеи Дунен океанах дІалоаца моттиг юкъера лаьрхІача ткъаь ялх миллион квадратни километр я. Цхьан шера Дунен океана чу хьа а хул даша а даш ткъаь вурийтта эзар кубически километр хилла̇л шанаш.

Цхьабакъда, уж шанаш тайп-тайпара хьахулаш да. Къилбаседа Ледовитый океана юкъе улла Къилбаседен полюс дуккхача шерашка латтача шанаша «къайла» я. Дирача хих ша беш йолча ледникашца юкъа хІама долаш хиннадац уж. Антарктидера Къулбехьен полюс тезача хих баьча массехк метр сомача шана кІал йоалл.

Сендукъа лоархІаш я шан запасаш?

Лаьттан тІара ледникаши фордаш тІара шанаши — ландшафта лоархІамера элементаш я полярни областашка хинна ца Іеш, дерригача Лаьттан тІа а. Цар тоъал эргайоаккх климат. Ши-шегІа шанаш хьахилара Іалам шоаш Іомадеш, Іилмахоша тохк планета тІарча тайп-тайпарча моттигашка Іалам хувцадаларцара цар бувзамаш.

Антарктикереи Къилбаседан Ледовитый океана чуреи шанаш дунен тІара атмосфера хувцайолийтача керттерча факторех цаІ я. Лаьттан къилбаседенгахьареи къулбехьенгахьареи Іалаьмате йоккхий Іалама холодильникаш я лакхерчеи боарамерчеи шоралашкарча фон температура лохъялара гІулакха керттера дакъа дІалоацаш яр.

Долхача хиш тІа, Іамарчаш тІа, кховзткъа миллион квадратни километр гаргга моттиг дІалоацаш долча лаьттан тІехенна гаргга лаьттах доахкача хиш тІа сезонах хулача шанел совнагІа, лаьттанна кІалхарча гІорадаьча тІоанех а боалл ша. Цо дІалоац лаьттан тІоанах ткъо миллион квадратни километр совгІа моттиг.

Лаьттан тІехе Іомаянза яргъяц, масала, Советски Заполярье дІахо караерзаяра. Геттара кІезигбергба фордаш тІа гІолла наькъаш дара болла кхерам. ЙІаьхъергья Къилбаседен форда наькъа тІа гІоллара навигаце ха. Полярни шаний дикка доккхача даькъах цайда эца йиш хургья аэродромаш яхкара...

Вай мехка йоккхача территорех нийсса ах хІана яц аьнна яр — даим гІорадаь латта лаьттан чкъор. Массаза а гІорадаь лаьтта лаьттан тІоанаш ца довзаш хилча йиш яц лаьттан ченашкара ганзаш гучаяха, лаьттанна кІалхарча хих пайда эца, наькъаш дахка, цІенош хьалде, сунташ етта.

ТІа-тІа дукхагІа холуш да лаьттан тІа теза хий тоъаш ца хилар. Океанашкарча хих дирал дІаяккха дага ба. Американцаша кхыметтел предложени еннай Лос-Анжелосеи хий тоъаш йоацача США кхыча городашкеи йоккхий гренландски айсбергаш — шоай тайпара Іалаьмате йоккхий гІорадаьча тезача хин консерваш форда тІа гІолла дІа а ухийташ уж мелача хица Іалашъе, аьнна.

Ледникашка - хин ганзашка гІораяь йоалл лаьттан тІехен тІарча дерригача хил дуккхаза а дукхагІа йола, Іалаьмате йоккха фенарча тІоадала запас. Лоамашкара доагІа Іалаьмате дукха хиш царгара Іовш да. Цхьабакъда, цу хих кхоачамхилац лоамашта лохерча лаьтташка хий дехкара. Иштта хьахиннай кхы тІа а хий даккхар духьа массазара лоаши шанаши искусственни наькъаца дукхагІа дошадара проблема. ХІанз укх тайпара комплексни балхаш деш ба советски Іилмахой Средни Азе лоамашка.

Лоаи шаи лоамашка дукха Іар бахача боккха кхерам болаш а да. Ледникашкара лоаи шаи чутекхача машиннаькъаши тІо-наькъаши къайладоах, тІаьш, зІанара бІоагІий, высоковольтни линеш Іокхухь. Дукха ха йоацаш Памире (деррига дунен кепа йоазон тІа а!), «тата деллар» Медвежий яхача ледникера чутекхача Іалаьмате боккхача шано. ЩІаьхха, дага а доацаш сих а бенна бІазза массагІа чуболабеннаб из. Уж тайпа хІамаш хургдолга хьалххагІе а хар — лоархІамегІара декхар.

XX-ча бІаьшерен хьалхара ах дакъа белгалдаьлар планетарни йІовхал оттар бахьан долаш деррига шанаш кІезигдаларца. Из бакъдир Дунен халкъашта юкъера геофизически шу долча хана эггара тІехьагІа даьхача шерраяча гляциологически земаша.

ХІанзара дуккха а дукхагІа йола ледникаш гІайола моттиг зІамиглуш йоагІа кхы тІа а. Шозза дитккъденнад Арктикерча фордаш тІара шанаш а, хІаьта цар дІалоацаш хинна моттиг итт процент совгІа кІезигьеннай. Цу цхьан ханна Іилмахошта гучадьннад Къилбаседен Америка къилбаседамалхбузене, Ян-Майен яхача гІайрен тІара, Альпашкара, Средни Азера... дуккха ледникаш кІезиглулга лаьгІденна а кхыметтел керда хьахила йолаенна а, хилар.

Укх тІеххьарча шерашка Лаьттан тІара, цу даькъе Арктикера а, климат хувцаяларах йолча уйлаштеи проекташтеи (цкъаза геттара майрача!) тІадерзадаьд шоай хьакъалаш дуккхача боккхийча Іилмахошеи инженерашеи. Масала, СССР Іилмай Академе член-корреспондент, Ленински преме лауреат волча Михаил Будыкос, ше даьча лоархІамашка хьежжа предложени еннай Къилбаседен Ледовитый океана тІа лоацабенна бІаьшерашка латта ша лоабале, аьнна Эггара аттагІа а технически кхоачашъюлургйолаш а йола метод я маьлха зІанараш дикагІа тІаозаргйолаш йола баьле порошок ша тІа гІолла хьарцар.

Проекта автора хетачох, духхьал цхьа ша мара кхы хІама доацаш йола Іалаьмате йоккха шан аре Арктике шийла климат латтара керттера бахьан да. ХІаьта, нагахьа санна из бахьан цкъа дІадоале, океана чурча мелденнача хиво кхы цІаькха юха хьахулийтаргдац из. Цу тайппара, юхаоттаргья шанаш чІоагІдалале укхаза хинна йІайха климат.

Іилмахочо лаьрхІад, шанаш дІадоале Арктикана юккъера фон температура кхыметтел мел а лургхилар— пхи градус совгІа йІовхал, хІаьта полярни гІайрений берда йистошца субтропически хьунаш тІаяргья.

Майрра еча моллагІча кхыча решенена а санна мара, специалисташ дикка раьза бац цу предложенена. Цар, вешта Будыкос ше а, белгалдоах, цІевбенна ша дІа а баьнна, цунах хьаштдоацар хила тарлуш хилар. Арктика йІоахъяларо дукхагІа къулбехьенгахьа эзача районашка йокъал совъяккхеи Каспе чура хий кхы а дукхагІа кІезигдеи тарлу.

Ледовитый океана проблема бокъонца къоастаяь чакхъяккхар духьа бокъонца Іомаданза даргдац фордаш тІара шанаш лоаладаьчул тІехьагІа хила тарлуш дола хІамаш. Михаил Будыко дог тийша ва, нагахьа санна хургдолча хувцамех пайда боале Къилбаседен полюсе гоннахьара шана кховра цхьан хана дІадаккха вІаштІехьдаргхиларах.

ХІаьта укх гарггарча итташ шерашка кхоачалург йий-теш Лаьттан Іалама холодильникашкара шан запасаш? БІубенна дала йиш я жоп: «Кхоачалургьяц, сага ца лайча хила йиш йолаш дац из».

Климатически хьалаш даим хувцалуш латт вай планете. Цо планетера шанаш цкъа дукхагІа хулийт, тІаккха кІезигду. Гьна яц Іилмахошта шанашца дувзаденна долча хІамашта дух тІа ваккхеи царех хургдар хьалххагІе а хьадувцеи хайна ца Іеш, сага лово царех де ховрг-дола а ха.

Евгений ЗИНГЕР,
СССР Іилмай Академе географе Института Іилман болхло.

(АПН).

ФЕРМА БОЛХ ТОАЛУ

Шаьла района «Шалинский» совхоза цхьоалагӏча отделене шурий-товарни фермерча доахангара йоаккха шура денна совйоал. Масала, 15-ча январе ферме 900 килограмм шура йоаккхаш хиннаяле, 25-ча январе пхьа эзар килограмм совгӏа яьккхай. Цу тайпара толам баккха вӏаштӏехьдоал нийса оттаьча рационах доахан кхоабаш хиларах. Хӏара Ӏатта дийнахьи буси лу 30 килограмм хьажкӏий силос, 10 килограмм йол, 15 килограмм жом.

Хьалхле лелаю доиркаша Эсмурзаева Багдана, Хасаева Асмаӏа, Кагирова Хьавас, кхыбараша. Царех хӏаране Ӏаттагара дийнахьи буси 6 килограммал совгӏа шура йоакких.

Дика къахьег ферма скотникаша Шахбиев Жунайда. Шахтаева Вахийда, Пинтаева Шахида. Доахан чудоакка помещенеш даим цӏена хул, хьайбашта ле ттӏа гӏулакх ду.

Дика гӏулакх ду цига Ӏаьсашта а. Ӏодаьча дийнахь деноа 20 ди даллалца Ӏаьсашта гӏулакх деш я телятница Сельмурзаева Липа. Цун группер-ча Ӏаьса дийнахьи буси 700 — 750 грамм хулк тӏаккхет. 20 ди даьнначул тӏехьагӏа ши бутт баллалца уж кхеду телятника Эльсаев Нурида. Цо гӏулакх деча Ӏаьсашта а хӏаранена 700 граммага кхаччалпа дозал тӏаккхет.

С. ГИРЯЕВ.

ОАЛХАЗАРАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМ

Ӏан замалахь доккхий толамаш доахаш хьабоагӏа Наурски района Ленина цӏерахча колхоза коа тӏара оалхазараш лелaдераш. Цар гӏулакх деш я нийс эзар котам. Цу котамашта тӏехьара хӏара дийнахьа цига гулду 6,5—7 эзар фуъ. Из хӏанзарча хана дика хьокхам ба.

Фуаш дукхагӏа гулдар духьа ерригa торонаш оарцагӏъяьха къахьет оалхазараш леладераша. Дукхагӏа тайн-тайпара доакъар хулийт, помещенеш цӏена лелаю, кхы мел эша гӏулакх а ханнахьа ду.

Из болх беча белгалбаьннаб оалхазараш леладеш бола Рябухина Евдокия, Банникова Ольга, Мутуева Мапу, кхыбараш.

И. МУДИЕВ.

ОАХА ЯЗДАЬЧОХ ХИННАР

28-ча январе арадаьннача № 12 йолча «Сердало» газета тӏа кепа техаир «Дӏаух лоархӏамера денош» яха корреспонденци. Цу тӏа дувцар Шелковской района «Червленский» яхача колхозе бӏаьстанарча балхашка мела кийчлулга. Цох лаьца Шелковски производственни управлене нерттерча агронома нов. И. Карепина язду:

«Сердало» газета тӏа кепа техача корреспонденце тӏа белгалдаьха кхоачамбоацараш «Червленский» колхозе долаш моттиг хиннай. Ялат дӏаийдеча Червленски пункте хьадена ца хилар бахьан долаш колхозе цу пункте дӏачуенна хьажкӏаш хийца а хийца кхыяраш хьазца йиш йоацаш я. Нохч-Гӏалгӏай АССР маькха продуктай управлене фу хьачудалар сикдара кхоачамбоацараш дӏадоахаш болх беш ба. А. Федюшкинеи Рогожинеи кулгалдеча хьажкӏаш лелаеча звеноша шоашта тӏачӏоагӏъяьча участкашка кхе дӏадахьара балхаш сихдаьд. Цхьоалагӏа февраль тӏаккхоачаш кхашна диллад 2000 тонн кхе.

ШИ АГРОНОМ...

Цхьа шу хьалхагӏа Шелковской юртбоахама техникум йистеьккхар Верап Светланеи яхача шин подружка.

Бакъдар аьлча, техникум йистеьккхарашта юкъе кхы а дуккха бар подружкаши новкъосташи, цхьабакъда, Верайнеи Светланаи юкъе цхьана деша багӏарал совгӏа балхара гӏулакхаш а цхьана хиларца тоссаденна доттагӏал дар.

Балха дӏахьожаь яхийта Ачхой-Мартана района Орджоникидзе цӏерахча совхозе нийсъелар ши йоӏ — юкъерча квалификацех болча агрономий-садоводий балха тӏа.

Цу шин подружка кхелаш цхьатарра чийсъелар цар шоай къахьегама гӏулакхаш дӏадоладеча юххье денз. Шиннега а сомий бешамаш лелаеча бригадирий гӏулакхаш кхаьчар царга. Цхьабакъда, халонаша кхераянзар Засеева Вера. Пхьарсаш хьал а хьекха дӏайолаелар из ший болх бе. Сомий бешамаш лелаеча бригаде къоначa специалиста де шортта хӏамаш корадир. Мича хьоргда ца ховш дар йиӏий хьинар. Денгара-денга совдувлаш а чӏоагӏлуш а хьадоагӏар хьинар. Хӏаьта производствера гӏулакхаш а дацар кӏезига.

Эггара хьалха меттаоттае езар теса яьда сомий бешамаш. Циггара дӏадоладелар цун деналера гӏулакхаш.

Йокъаенна, сом кӏезига луш йола гаьнаш дӏайоахар, мукъаьяьннача моттигашка керда сом дукхагӏа луча тайпаех йола къона гаьнаш дӏайогӏар.

Гурахьа гаьнаш яӏар, бешамаш цӏенъяр, гаьнашта кӏир тохар, удобренеш товсар, гонахьара ахкар, гаьнашта юкъера йовкъаш ахар а лаьтта цамцадахар а — лаьрхӏа а варгвий уж кагий а доккхий а сомий бешамашкара балхаш.

Уж деррига балхаш ханнахьа чакхдаха дезаш да, тӏаккха мара шортта сом лургбац гаьно. Щий бригадерча болхлошца Верас йизза кхоачашйир производственни заданеш. Цхьабакъда, юхейиса кхы а ха яр. Геттара йӏайха яр гуйра. Хӏара екхаш йолча денах пайда эца безаш дар.

Пайдана дар а динза даргдоацар а кхы фу дергдар?

Балха дӏайодача хана уйлаш хьувзар керта чу, цу ханна бӏарг кхийтар беша гонахьа яьча саьргий картах.

Мегаргйолаш яц! Цхьанна хӏаманна пайдана яц! Бӏаьсти яьлча-м ерригa а Ӏойожаргья из. Хӏаьта лоаллахарча Ассиновски совхоза дика тоаеннача сомий бешамашта гонахьа яь кӏотаргий карт яр. Оаха а бакъахьа я тхоай сомий бешамашта гонахьа цу тайпара карт йича.

Ше ма кхоаю лоалахарча колхозе а яхе шортта гаьний кӏотаргаш эц Верас, беша гонахьа карта меттел дӏайогӏа.

Юха а балхаш сихделар бригаде. Цхьабараш лаьтта кийчдеш боахкача юкъа, вокхар кӏотаргаш тӏакхухьар, кхоалагӏчар уж цхьатарра дӏатедар, биъалагӏчар — дӏайогӏар. Уж ерригa кӏотаргаш лоаццача хана кхо эзар погонни метр йиалха дӏаегӏа яьлар. Цхьабакъда, кӏотаргаш дӏаегӏа йоаллашехьа кхы а къонача беша гонахьа дӏайогӏа яхьаргйола моттигаш лохаш бар бригада болхлой.

Беш хьалхуллашехь хьалъоттаргья бӏаь шера латтаргйола а кхы цу гӏулакха ахча дахийта дезаргдоаца а башха-дика кӏотаргий карт.

Аьннад—даьннад.

Совхозе хиннача бӏаргадайнад Засеева Верас кулгалдеча бригада болхлоша кхыметтел декабрь бетта а беша гонахьа карт дӏайогӏаш мишта къахьегар.

Дика а сакъердаме а ба Верай болх. Гӏадйода из сомий беш лелаеча бригада бригадираца санна шийца къамаьл доладича. «Хьинар долаш а гӏулакхаца а йолча йоӏо шийгара доаггӏа дакъа лаьцар сомий совхоза болх тоабеча. Ираз хилар Засеева Верай.

Цхьабакъда, кхыча тайпара лестар цун подружка хиннача Коряева Светланай кхел.

1964-ча шера январь бетта техникум йистеьккха а яьнна бригадиралла-агрономалла ше хьожайича, ший мелалла из болх кхы лела а ца бенна, учетчикалла яхар из, хӏаьта цул тӏехьагӏа дукха ха ялалехьа бухгалтере аппарате болх бе йолаелар.

Фу ала мегаргда ший боацача балха тӏа яхача Светланай наькъах?

Счетни болх эшаш а пайдана а бац ала дага долаш дац вай дувцар. Эшаш болх ба из а, цхьабакъда, из булургбар моллагӏча кхыча каькатмотт ховча учетни, счетни, бухгалтерски болх дукха безача сагага. Хӏаьта агроном кхай тӏа, беша ма эший. Цига я цун моттиг. Цига дӏаяла йиш я цунга дешаш яьккхача хана ше Ӏомаяь теоретически знанеш, Засеева Верас уж луш санна.

Ма дика хургдар, нагахьа санна Верас а санна, Светланас бригаде, производстве болх баь хиннабаларе. Шоайла яхь лелаергьяр цар, вӏаши новкъостал дергдар балха тӏа, производственни толамаш доахаргдар.

Гучох, къоначa агронома Коряева Светланай дӏахорча кхела уйла е езаргья совхоза директора новкъоста Арсаевеи керттерча агронома нов. Чернозубеи.

Цхьабакъда, оалаш мадарра «ший ираза пхьар ше ва саг». Гучох дика пхьар я Засеева Вера. Къахьегама толамашца лох цо ший ираз. Хӏаьта цудухьа совхоза болхлошта из дукха а еза, де а доагӏаш сий ду цун цар, рабочкома председателалла хержар цар из.

Ший ираза уйла яь дукха шийна хало еш яц Светлана. Хӏаьта ираз-м эггара хьалха къахьеганах, саг тешаме а вӏаштӏехьа а хиларах доаллаш ма дий. Цхьабакъда, Светланас ший агрономически болх, Верас а санна, бригадирагара дӏаболабаь хинна бале а, хало ца къовсаш из дӏабахьа мегаьдац цунна.

Из хӏанз укх сахьата тоаде йиш йолаш гӏулакх да. Хӏанз мара дӏайолаеннаяц Светлана болх бе, цхьабакъда, цо даь гӏалат тоадара новкъостал де деза цунна.

Къоначa специалисташта шерра хьайийла латт производства наӏараш. Ираз лаха моттиг а шортта я укхаза сага. Шеко яц, нагахьа санна Вера хӏанз санна балхаца безам а болаш дӏайоде, цунах вокхха специалист а кулгалду болхло а хургхиларах. Цо производственни балха тӏа толамаш доахаргда, ший теоретически знанеш дӏахо дешарца лакх а еш.

Х. МАХИТАРОВ.

ШУРА ХЬАЬНА ХИЛИЙТАРА

Детта доахан лeладеча шура дукха яккхара нийсса лоархӏаме да шурий хьоанал лакхъяр а. Хьайбаш лeладерашта юкъе деш хӏанз а хоа укх тайпара къамаьл:

— Санна дагалаьца я из хьоанал. Шура дукхагӏа хилча хьоанал-м ши-шегӏа хьахургъяр. Шура дукха хилча хьоанал а хург майий дукхагӏа.

Нийса дий из къамаьл? Дац. Сендухьа дац аз дӏа а хьокхаргда.

Кхо шу хьалхагӏа доиркашкара хьаэцаш йола шура цун хьоанал мелий а ца хьожаш бокъонца яьккха шура мара хилацар Шелковской района «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза 1-ча комплексни бригада. Юкъера лаьрхӏача шурий хьоанал 3,8—3,9 процент хулар ферме Ӏан беттaшка, хӏаьта ахкан беттaшка 3,5—3,6 процент хулар из. Цхьацадолча деношка кхыметтел 3,3 — 3,4 процентага кхоачаш лохлора из. Доиркаша тоъал дукха эцар алапий, хӏаьта Шелковской зоне 3,7 процент йолча базисни хьоаналал шура лохагӏа хилар бахьан долаш боахама зе хулар. Пудухьа бокъо йоацаш дукха лакхлора шурий продукце центнер яккхарга дӏабода мах. Из тайпа вӏаштӏехьдоаца гӏулакх дӏадаккхар духьа ферме центрафуга а оттайир, шурий хьоаналга хьежжа доиркашта алапий тела а доладир. Из укх тайпара вӏаштӏехьдаьккхар.

10 дийнахьа цкъа доахана хӏара группа луча шурий хьоанал къоастайора. Цхьан группе из хилар, масала, 4 процент, вокхазахьа — 3,7 процент, хӏаьта кхоалагӏчахьа — 3,5 процент. Цу тайппара ерригача группашта йола шурий базисни хьоанал 3,7 процент хилар.

Хьоанал 4 процент а йолаш доиркa дӏачуеннача шурий хӏара бӏаь килограммана меттел 108 килограмм лоархӏар, нагахьа санна шурий хьоанал базисничоа нийса хилча ше йолча бесса 100 килограмм дӏалоархӏар. Цхьабакъда, хьоанал лоха йолаш (вай доаладеча масалах 3,4 процент) шура дӏачуеннача доиркана 95 килограмм мара лархӏацар 100 килограммана меттел.

Къахьегама учет яран цунах мах баларaи цу тайппара порядок юкъейоалаяьча хана духьал бувлаш нах а корабир. Из нийсдалар бахьан укх тайпара да.

Контрольни дойкаш ю ди доиркашта дика довзаш дар. Цудухьа цӏенъяь доахангара шура Ӏояккха гӏертар хӏара доиркa, эггара тӏеххьарча шурийна хьоанал дукхагӏа йолга а ховш. Кхыдолча деношка шура дукхагӏа яьккхай алийтар духьа цунах хий детташ бола доиркаш а нийсбелар. Уж тайпа гӏулакхаш кхы дӏахо ца нийсдалийтар духьа шурий хьоанал меллий хьожаш цӏаьхха ревизеш йора колхоза ферма специалисташеи кулгалхошеи. Хӏаьта цунах чӏоагӏа дика гӏулакх а хилар. Нагахьа санна, масала, контрольни дойкаш йолча хана шурий хьоанал 3,8—4 процент хулаш хиннаяле, цӏаьхха ревизи яьчул тӏехьагӏа цу доахангара йоаккхача шурий хьоанал 3,4—3,5 процент мара хилацар. Из бахьан долаш колхоза правлене яьча решенеех цу доиркa бӏарччача бетта йоаккха шура эггара лохагӏча хьоаналца лоархӏар. Из бахьан долаш 250—300 килограмм шурий, вешта аьлча ший алапех шин - кхаь дийнахьа доагӏа ахча довра цу тайпарча доиркa.

Боахама даь зе ший кисара дӏатакха дезача доиркаш оттабарах фермерча берригача къахьегамхошта юкъера сакхетам лакхбелар, цар кхетадир общественни декхар дизза кхоачашданза дарг ца хилар. Цу тӏа а харцахьа хӏама даь моттигаш производственни совещанешка чӏоагӏа критика а еш ювцар.

Кхы кӏезигагӏа лоархӏам боацаш шурий хьоанал лакхъяра бола никъ шоллагӏа укх тайпара ба.

Дуккха доахан дахка доладеннача хана шурий хьоанал чӏоагӏа лохъяла йоалалу. Из ца хилийтар духьа укх тайпара гӏулакх чакхдоакках. Керда дехкача доахангара яьккха шура къаьсттача фляташка чуйотт. Хӏаьта из Ӏаьсашта хьокха дӏалу.

Шурий хьоанал лакхъяр духьа лоаттабеча къовсаме колхоза хьайбаш леладераша дукхагӏа уйла тӏайохийт белокаш дукхагӏа йоахка доакъараш Ӏалашдара. Ӏан беттaшка укхаза доаханна дукхагӏа тел карбамид, ялати бобови культураши вӏашагӏа а эвь елла силос, люцерна йол. Ахкан беттaшка деттача доаханна дажа люцерна дӏайина къаьстта участкаш хоадаю. Цудухьа аьхкий а кхы лох ца луш юс ферме йоаккхача шурий хьоанал. Шурий хьоаналга хьежжа доиркай къахьегамах алапий тела аьнна укхаза оттаьча порядко боахама мел боаккха пайда лу дӏахьокха йиш я укх масалца.

Дӏадахача шера цу фермерча хьайбаш леладераша паччахьалкхенна дӏаелар 3800 центнер шура, вешта аьлча шера планови заданел дикка дукхагӏа. Алхха шурий хьоанал лакхъяра чотах царна совнагӏа дӏалаьрхӏай 200 центнер совгӏа шура. Иззал шура йоаккхаш хилча 13 Ӏаттал кӏезигагӏа доацаш детта доахан эшаргдар хӏаране шера луш йола шура 1500 килограммал тӏех а йолаш. Нагахьа санна Шелковской района колхозий хӏара шурий-товарни ферма «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза цхьоалагӏча комплексни бригада хьайбаш леладераша даьхараш санна дола хьокхамаш хилча шоаш хӏанз йоаккхачул совнагӏа 240—260 эзар килограммал кӏезигагӏа йоацаш шура яккха йиш хургъяр царга, хӏаьта из хул хӏара кхоабача Ӏатто шера луш йола шура 1800 килограммал кӏезигагӏа йоацаш бола 130—150 етт юкъебола Ӏул леладара нийса. Ерригача республике лаьрхӏача из цифра 8—10-зза лакхълургъяр.

Иштта маӏан долаш я шурий хьоанал, цудухьа деттача доахана шурий хьоанал лакхъяр духьа лоаттабу къовсам шура дукхагӏа яккхара духьа лоаттабеча къовсама а нийсса шурий доахан лeладеча берригача къахьегамхой йоакхои теркои йолаш хила беза.

М. ТКАЧЕНКО,
зоотехник.

Ростов-на-Дону. «Ростовдонводестроя» гидротехнически железо-бетонни завод болх бе йолаеннай. Ялх метр дӏоахали 800 мм диаметри йола бетонни потокаш кийчъергья цига. Хий дуллача системана лаьрхӏа я уж.

Сурта тӏа: железобетонни потокаш ю участок.

В. Турбина сурт.

ТАСС фотохроника.

ДУЛХ, ШУРА, ФУАШ ДУКХАГӏА

Семилетка тӏеххьарча шера хьалхара бутт чакхбаьннаб. Колхозийи совхозийи хьайбай фермашкарча болхлоша итогаш ю хьайбай продуктивность лакхъяр духьа дулх, шура, фуаш дукхагӏа дахар а паччахьалкхенга уж дукхагӏа дохкар а духьа лоаттабеча къовсаме шоаш тӏагӏертта баьча балха. Январь бетта итогаша хьахьокх дукхагӏа долча боахамаша Ӏана кийчо дикагӏа яь доахангa Ӏа доаккхийташ хилар.

1964-ча шера январь бетта ерригача республика боахамаша паччахьалкхенга ехкача шурел 34 процент дукхагӏа ехкай из укх шера январь бетта, хӏаьта Грозненски, Наьсарен районий колхозашкеи совхозашкеи 1,7-зза, Наурски — 1,6-зза дукхагӏа.

Гӏадвугаш да. Ведана районагара дӏаийккхача ерригача районаша паччахьалкхенга йохка шура дукхагӏа хинна хилар. Январь бетта тӏеххьарча 10 дийнахьа 180 тонн шура дукхагӏа дӏачуеннай молзаводашкеи приемни пункташкеи цул хьалхарча декаде еннaчул.

Ерригача республике 1,6-зза дукхагӏа ийцад фуаш, соахка январь бетта дехкарел. Белгалдаллал дукхагӏа дехкад фуаш Грозненски, Наьсарен, Сунженски, Урус-Мартана районаша.

Цунах гуш да хьайбаш леладераша шу дика дӏадоладаь хилар, цхьабакъда цунах кхоачам баьӀе йиш яц. Соахка доккха паччахьалкхен декхар тӏадисадар хьайбаш лeладерашта. Хьайбай боахам дегӏаboалабара тӏехьадисачара сихагӏа хьалха довлар духьа чӏоагӏа къахьега деза, хӏара колхозеи совхозеи фермера гӏулакхаш тоаданза даргдац.

Хӏанз керттердар да хӏара колхозеи, совхозеи, хӏара ферме денгара ди массаза доал доахана дулх тӏедеттадалийтар, шура алсамъяхар, фуаш дукхагӏа гулдар, паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план шу доладелча дена кхоачаш а тӏехкхоачаш а яр.

1965-ча шера 1-гӏа февраль тӏаккхаччанца паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара цхьоалагӏча квартала план мел кхоачашъьй хьахьокхаш йола

СВОДКА

	Цхьоалагӏча квартала планаца проценташца нийсдича		
	шура	дулх	фуаш
Грозненски	47	26	20
Наьсарен	41	3	6
Шелковской	41	50	19
Наурски	41	16	11
Урус-Мартана	37	19	42
Шаьла	34	18	28
Сунженски	32	80	41
Ножай-Юрта	26	23	05
Советски	24	14	0
Ведана	11	10	0
Ерригача республике гӏолла	39	30	24

Дика кхоаб Ӏаьсий

Ӏаьсашта ле ттӏа Ӏунал дара хадданза йоахо ю Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза № 3 йолча шурий-товарни ферме. Ӏодаьча дийнахьа деня бутт баллалца леладу Ӏаьсий Арсанова Арубика. Къаьстта цу юкъа лораде деза Ӏаьсий, хӏана аьлча, кагий долаш атта хул царна лазараш. Чӏоагӏа Ӏаткъ Ӏаьсашта шелал. Цудухьа даим цӏенеи екъеи лелаю Арубикас уж латта помещенеш.

Рацион телхаяц Арубикас цӏаккха. а. 15 — 20 ди даллалца доаханна кӏала тувс керда Ӏодаь Ӏаьсий. Дизалца дохкаду уж. Цул тӏехьагӏа бутт баллалца хӏара денна пхиппха килограмм мерза шура мелаю. Цул тӏехьагӏа ялх килограммага дӏакхоачаю шура, 5 — 6 дийнахьа тел-из иштa. Дӏахо йодача хана хӏара пхиппха дийнахьа ах-ах килограмм шура кӏезигагӏа тел Ӏаьсашта, рационa юкъейоалаю чакхъяьккха шура, концентраташ, кхыдола доакъараш. Иштта Ӏунал лоаттадарах хӏара Ӏаьсига 500 — 530 грамм дозал тӏаккхет денна. 35 — 40 Ӏаса кхоаб Арубикас хӏара бетта.

Иштта дика леладу Ӏаьсий Мадаева Нинас а. Бутт баьлча хьайице кхо бутт баллалца цо Ӏунал деш хул 40 — 50 Ӏаса. Цӏаккха цамогаш хилац царех цхьаккха Ӏаса. Дика тоаденна да уж. Денна 480 — 500 грамм дозал тӏаккхет хӏаранена.

Ялх бутт баьнначул тӏехьагӏа шу даллалца йолча хана 50 — 60 Ӏаса леладу Гоштаев Абуезийта. Аьла, концентрашта, иштта искусственни шурийна кхомбе вӏаштӏехьдоал Абуезита, хӏаьта дерста а да цо кхоаба Ӏаьсий.

И. САРИЕВ.

БОАХАМ ПАЙДА ЛУШ БА

Шерагара шерага дегӏайоагӏаш латт тха колхоза экономика. Массехк шера ка болча ялатий, баьца даарий боккха хьувкъам хьалкхебаьб тха боахамо. Дӏадаха шу беркате хиннад тха колхозхошта. 4252 гектар майдан тӏара 85797 центнер ка бола ялат чуийцад цар. Дика хиппаяр гидуаргаш а. Хӏара гектара тӏара чуийцай 123 центнер коартолаш. Геттара дика къахьийгад баьца дaараш кхедеча бригадаша.

Даьхенна хьалхашка декхарийла бац хьайбай фермашкара болхлой а. Шура 15000 центнер совгӏа, дулх 3500 центнер гаргга, фуаш ах миллион совгӏа дехкад цар.

Ахчанца лаьрхӏача 2 миллион гаргга ба тха колхозо баь пайда.

Укх кердача шера кердача рубежашка баьннаб тха боахам. Ле ттӏа уйла а ца еш социалистически декхараш тӏаийдеш хинна практика харцахьа лаьрхӏай. Из нийса а да. Дукхагӏйолча хана кабинеташка кийча деш е лакхехьарча указанех бокъонца йолаш йолча тороний лоархӏам а ца беш тӏаийдора уж. Укх шера кхыча тайпара ду оаха уж гӏулакхаш. Хьалхагӏа дӏа-юха дагабаьлар специалисташ, бригадираш, планировани ю болхлой. Гучаяьхар тха ерригa торонаш. Цул тӏехьагӏа мара тӏаэцанзар тха хьалех бокъонца кхоачашдулургдола декхараш. Уж декхараш кхоачашдеш тха укх шера чуэца деза хӏара гектара тӏара 22 центнер гуйранара кӏа, мукх — 24 центнер, фуалъяьха хьажкӏаш — 35 центнер, хиш дехкаш доацача лаьтташкара моша доакъар — 250 центнер, хӏаьта хиш дехкача лаьтташкара — 450 центнер. Даьхен амбарашка тоссаргда 29000 центнер ялат.

Кхоачашдулургдолаш декхараш да тха хьайбаш леладераша тӏаийцараш а. Хӏара кхоабача Ӏаттагара йоаккхаргья 2050 килограмм шура. Хӏаьта дӏадахача шерацa нийсдича кхю процент лохлургда йоккхача продукцега дӏадодар.

Балха юкъеяхьанза йолча хӏара резервай, эшаш йолча техника лоархӏам баьб тха колхозхоша, шоаш декхараш тӏаэцача хана.

Гуйран ялаташа 3092 гектар лаьтта дӏалоац тха совхозе. Ялаташ дӏаде доладалехьа из деррига лаьтта кӏоаргга аха а яьха, тӏаккха катокашца ӀотоӀадир, моттигереи минеральнии удобренеш тейсай оаха. Укх шера хьалхара фосфоробактеринаца кийчдаьд дӏадуврглола фу. Хӏаьта дӏадийнар геттара дика да. Масала, «безостая-1» яхача кӏих а дикагӏдола фу дӏадийнад. Краснодарски краера хийца дечад оаха из. Дӏабийнаб боккха хьувкъам луш долча фух бола мукх, гидуаргаш.

Бӏаьстанга кийчлуш доккхий балхаш даьд тха колхозхоша, хӏаьта бокъонца кийча а да тхо деррига бӏаьстанарча балхашта. Кийча латт 41 трактор, ерригаш ремонт яь яьннай комбайнаш, ремонт яь кийчча латт тӏехьатувса инвентарь. Ха хьатӏа ма кхаьчча а цхьа ди ца туллийташ кхашкара балхаш дӏадоладе тха механизаторашка йиш хулийтаргья цу гӏулакхо. Гурахьа ялат дӏадийначеи зябь аьхачеи лаьтташкара тӏоадал 3 — 4 балха дийнахьа соцаергья оаха.

Кхашкарча балхашка кийча ба тха баьца дааpаш кхедераш а. Баьца дааpаш дӏадувргдолча дукхагӏдолча лаьтта тӏоадал хилийтара дола хиш дехкад. Бокъонца кийчъяьй парникаш, укхазара кхыдола боахамаш.

Боккха хьувкъам чуэшара кхашка дӏаяхьа лаьрхӏай 11 эзар тонн моттигера удобренеш, подкормка, 450 тонн гаргга азотни, 1000 тонн совгӏа фосфорни, 300 тонн совгӏа калийни удобренеш. Хӏанз сихдаь кхашка дӏаккхухьаш да ширдаьнна кхо. Деррига а планах даьха дезачох нийсса ах хӏанзле дӏадихьа а даьннад.

Боккха хьайбай боахам ба тха колхоза. 3288 бежан, 4 эзар гаргга хьакха, 12136 оалхазар кхоаб тха фермашка. Колхоза фермаша боккха пайда бара хиланза яргьяц дика доакъара база.

Цу гӏулакха оаха вӏашагӏъеллай доакъар кийчдеш йола бригада. Деррига мел эшараш да цун ший доалахьа. Укх шера доакъара лаьрхӏа дӏае лаьрхӏад 370 гектар хьажкӏаш, дӏадийнад 102 гектар кӏа, 5 гектар вико-кӏи смесь, кхыйола культураш.

Хьайбай продукташ совъяхара а доккхий балхаш даьд тханига. Доахан Ӏаьхар дусилга дӏадаккхара искусственни осеменени ю ерригача фермашка. Цул совгӏа детта доахан хургдола шинаргаш а кхеду оаха. Хьайбашта дӏадуллаш параца кӏаьлду гӏожа доакъар. Иштта кийчдаь дола гӏожа доакъар геттара дика дуъ хьайбаша. Хьалъяь йоалаш латт тха доакъара кухни. Кийч а еш искусственни шура тел оаха Ӏаьсашта. Хӏаьта птичнике гидропонни хьисапе хьалкхею моша подкормка.

Геттара доккхий да тха колхозхошта хьалхашка латта декхараш хӏаьта, уж тхога кхоачашдулургдолаш да. Цунна дола тешал да тха кадраш дика хилар. Тракторно - полеводчески бригадашта керте латт опыт йола, шоай гӏулакх дика довзаш бола организатораш Жевленко Петр, Колойтанов Василий, Безбородов Александр, дукхха кхыбараш. Хӏаьта цхьан хьайбай фермана керте латт доккха хьинар дола коммунист Бугаев Андрей. Лоацца аьлча колхоза дерригача доакъошка, ерригача участкашка болх беш ба коммунисташ.

В. ЕМЕЛЬЯНОВ,
Сунженски района «Победа» яхача колхоза председатель.

Лисварта берда йистошка

Фашистски Германи эша а яь исторически котало яьккхача ткъоалагӏча шерага СССР оборона Министерства Тӏема издательства арахецаш я Сийлахь-боккха тӏом бувцаш йола цӏи хеза болча советски полководций, писателий, журналистий мемуараши книжкаши.

Кердачун кепа йоазон Агентства (АПН) кепа тох Воениздата кийчдеча «Халкъа котало» яхача сборника тӏара очерк.

Ченстоховагара денз хьа дӏахо къилбаседа-малхбузехьа окопаш яьха аьхка я аренаш, гобаьккха теха аьшкасаьргаш да, танкашта духьала даьхача кӏоагаша аренаш аьхкаяр. Гитлеровски Германена оборона яра йола хьалхара чӏоагӏале яр ерригa Польша, хӏаьта немций лаьтта дӏатӏавоалача листта сангараш, бетонни сооруженеш яр, хеталора из чӏоагӏъяра кхы хьаде хӏама дисадац аьнна.

Из кхераме, йохалургйоацаш я аьнна царна хийтта чӏоагӏале мел а енна ехар советски эскара низ тӏабахача. Шоай лоӏаме боацача польски, французски, эрсий, украински маьха кулгашца шоай доазув бетонаца чӏоагӏдайтар немцаша. Цхьабакъда, уж нах окопашка а ховшийта фашистски Германи бахьан долаш царга тӏом байта маганзар немцашта. Россе, Румыне, Польша, Венгре аренашка йохаяь гитлеровски арми гӏадлайна кӏаьлъенна яр, советски эскаро тӏемаца тӏалоаттабеча низах корзагӏъяьнна удаш йола из арми тӏа-тӏа дӏахо малхбузехьа дӏачуйодаш яр.

Лисварта берда йистошкарча тӏема ларашка, лай аренашка латтача дакъий гувнашка, йоагаьи йоханьи наькъашка латтача бӏаьш машинашка хьежача цига хинна тӏемаш чӏоагӏа къиза хиннилга ховргдолаш дар. Уж деррига тӏемаш гитлеровций низ дӏа ца кхоачаш хилар. Удаш дӏаболхача немцашта уж кач дехкар советски танкаша.

Цу моттигашка хиннар сона дийцар плен воалаваьча немецки офицера капитана Гнейвайс Фридриха.

—Аз цхьаккха хӏама кхетадац,— йоахар цо. — Эрсий эскар малбоалехьара тӏадоагӏаш дар, хӏаьта тхох латаш ба малхбузехьара, къулбехьара, къилбаседехьара массе оагӏонгахьара. Со плен венав 90 процент сайцара салтий бейнадаь, цу дерригача деношка аз даьр да эрсех адар. Тӏехьашкахьа доалача хана тхона хетар эрсий тхоашта тӏехьа болаш санна, гуш бар уж аьтта оагӏонгахьара а аьрда оагӏонгахьара а. Хӏаьта тӏеххьарча шин ден тхо нийсденнача юртех пхьаккха юрт яцар эрсаша дӏа ца лоацаш.

Фашистски арми сиха хӏалак хилара йола гаргара юхьиг яр из. Догдоахилга доацаш шоаш хӏалак хиннилга ховча гитлеровски тӏемахой деган ийттӏадар.

Олесно яха Силезский город. Ӏаьржа кӏур ба центральни майдан тӏа. Полице цӏен кхераи колоннашта гӏолла хьалъухаш бар цӏера ала. Сийрдадаьнна сигала хьалъухаш сийгаш а долаш бомбаша лотадаь цӏенош чухерцаш дохаш латтар. Пхорчаша дохадаь пенаш, чуахийта кизгаш, чуиха тховнаш... Удаш нах дӏаиха даьсса латтийса цӏеноши, Ӏокхийса чемоданаш, гӏайбаш, хьоарчаь хӏамаш, берий ловзоргаш улицашка ядар.

Тӏемо йохаяь ийрча яьхача улицашка латтача кӏура юкъе гӏолла лелаш бар цхьаь биса нах. Уж ба дукха ха йоацаш гитлеровцаша помещикаша, фабриканташа шоашта болх бейташ боахкабаь городера арахьарча лагерера арабаьнна полякаш.

Ши шу хьалха фашисташа цу городе хьавоалаваь шийн воӏ лохаш ерригача городе гӏолла чакхваьлар Данковицера Яник Станислав. Гитлеровцашта фермерашта доахан доажадеш хилар из, цул тӏехьагӏа гитлеровца-заводчика ардакх йоаккхача заводе болх беш хилар. Хӏанз из мичахьа воалл ховш дац. Ехача гӏишлошта юкъе гӏолла лел цун да, подвалашка хьеж, йоагача цӏерах хьаухача Ӏаьржача кӏурзаца дӏаув юхь тӏа гӏолла бӏаргех Ӏоуха хий.

Йоагача тикай витринашка теникаш латт. Йоха ца еш йисача тика чурча ловзоргий витрина юхе латташ я кӏайча юхьара йола йиӏиг. Иштта шийна гаргеи атта бер Ӏехадечеи царна гӏийла, гӏайгӏане бӏарахьежар из. Корзагӏбаьннача хана малав теш из йицъенна вахар? Города юкъе гӏолла чакхбаьннача тӏемо хӏама ца деш мишта йисай из йиӏиг?

Улица хьахьовзачара хьагучаьлар низ бола тягач, шийна тӏехьа йоккха гаубица а йолаш. Цун дӏаьхача гӏовна тӏа вагӏар лоаца кетар тӏаювхаш вола модж яьнна салте. Йиӏиг бӏаргаейча, гайгӏане корта Ӏочубахар цун. Цӏаькха а бӏарахьежар из цунна, сатохадаланзар. Йоккхача топа тӏера Ӏоа ийкха, сихха дӏатӏавахар витринана, иккаш тӏаювха мӏарга теха чудахийтар кизга, эггара йоккхагӏеи хозагӏа хӏама тӏаювхаши йола теник хьа а ийца, йист а ца хулаш йиӏигага дӏакховдайир цо. Модж яьннача салтечоа кхераенна бӏарахьежар из, хӏаьта а теник дӏаийцар. Салтечо кулгашца хьалъай а яь шортта улицал дӏатӏехъяьккхар из, тӏемо дохаланза долча хьадийла латтача парадни нӏагӏа йитар из.

— Укхаза ягӏалахь. Кӏалахьоргья хьо.. Города юкъера дӏа а ваьнна тӏемо йохаяьча улицашка вахар со. Уж яьсса яр, хӏаьта корага дадача занавескашта тӏехьашкара нагахьа хьаара а хьеже дӏалочкъайора наха шоай юхьмараш. Цхьа йиӏиг йиса Ӏийна яц-кха городе.

Колбасаш деча заведене зӏамигача фабрика наӏарга. Ӏажаш чуболаш корзинаш витринашка латтача тика юхе латтар комендатски батальонацара хьахой. Наькъаш тедача латташ а бар патрулаш. Теша хала дар. Йоагаш латтача городе хӏанзлехьа порядок оттае волавенцав советски комендант аьлча. Тӏеххьара городера аравоалача хана, сона бӏаргавайра Ӏиндоргӏана тара вола кӏай салте. Букара а вийрза деза хьоара галий букъа тӏа уллаш, лагӏашта гӏолла подвала чура хьалтӏавоагӏар из. Цун тӏехьа йохаяьча наӏарах садукъаш хьаара ухар кӏура. Тӏемахой ялат кӏалхара доаккхаш бар. Уйлаш ессар са керта чу, нагахьа Олесно яхача городера нах моцала ца бовш бусе цу кӏуралла са а дукъаш воаллача салтечоа дуцен тӏа мел баха декхарийла ба уж аьнна.

БУКОВСКИЙ Константин,
советский писатель.
(АПН).

ГРИПП—КХЕРАМЕ ЛАЗАР

Дукхахача наха грипп хиларга хьожаш зем бaьккхача гучадаьннад из лазар доаржадер цу лазарах цамогаш вола саг хилар. Могаш-маьрша бола нах цамогаш хул гриппах из лазар доаллача сагаца къамаьл деш, цунца гаргга гIулакх долаш хиларца.

Грипп чехкка даржаш хилара бахьанех цаI да дукхха нах цунах цамогаш хила болабеннача юххье из наха чехка латаш хилар.

ХIаьта могаш волча сага организмах лета гриппа вирус Iалаьмате чехка ярж.

Грипп кхийттача из Iалаьмате чехка холу сага — пхьан-шин дийнахьа, хIаьта цун вирус 12—18 сахьата миллионаш хулаш ебаш я. Цунах цамогаш хиннача сагагара итташ болча нахага доал из.

Гриппа вирус гуллу саго садоахача лакхерча моттигашка (мерий чу, мерий Iургашка). Кхайкавичеи Iиршинг даьлчеи сага багара а мерий чура а шодаш ювл. ТIаккха гриппах цамогаш вола иштта саг чуволча цIагIа нийсвеннача могаш волча саго садаьккхача, цо чудуача феца цун организмана чуйолх гриппа микробаш. Нагахьа санна сага организм царна духьала отталургйоацаш хилча саг цамогаш хул, цунах хьахул керда гриппоз інфекце хьаст.

Эггара чIоагIагIа грипп доаржалу цунах цамогаш воллашехь балха ухача саго, цунна юхе нийсвеннар атта цамогаш хила тарлу.

Цамогаш волча саго леладаьча предметех (мерах хьекха йовлакхаш, кулгах хьекха гаташ, цо хIама диа пхьегIаш, книжкаш и. кх.) кулгаш дийттача сага а хила тарлургда грипп.

Мишта чакхдоал грипп? Из кхийттача сага шийла хет. 38—40 градусага кхоачаш лакхлу цун температура. Нагахьа санна лазар кIоарг ца лой 3—4 дийнахьа йож из. Цул тIехьагIа 2—3 ди даьлча юха а лакхъяла тарлургья температура.

Цамогаш волча сага чIоагIа корта лаз, деррига дегI, чов санна, лазаш хул, голаш вIашагIхотталу моттигаш мелъелча санна хеталу, дуача хIаман чам бац. Сердал а гIар а чIоагIа новкъа хул гриппах цамогаш волча сага.

Царца цхьана лазар кхет садоахача органашта а. Йовхораш хул, кхайкаву. Нагахьа санна кIоарг ца лейя 5—6 дийнахьа чакхдоал грипп.

КIоаргделча кхераме да грипп, цо дегIа низ бохабу, лазар хьоадеча микробашта никъ хьабел.

Грипп пехкашта хулача восполенега, бронхитага, плевритага доалаш нийслу каст-каста.

Цкъаза дегIа чурча органашта: дега, жамарашта, голаш хотталуча моттигашта, чена, хьаь морда хала лазар тох гриппо.

Грипп кхераме да кхы цхьаькха хIаманна а. Цо сихду дукхха лазараш (туберкулез, ревматизм, керттерча нервни системана хула лазар).

Эггара аттагIча формах дале а грипп кхераме да из кIоарглуш хиларца. Цудухьа грипп дола саг даиман лор хьожаргволча хила веза. Цунах цамогаш вола саг метта иллача бакъахьа ва, хIана аьлча тIаккха чехкагIа верз из. Гриппах вола саг балха ваха сихвала вагIац, хIаьта нагахьа санна из бер дале, школе а берий беша а ца дахийтача бакъахьа да из температура лохъенначул тIехьагIа 2—3 ди даллалца.

ХIанз гриппах цамогаш бараштa дарба ду пенициллинаца, экмолинаца, пирамидонаца, стрептоцидаца, норсульфазолаца, сульфодемизинаца а хIаьта иштта лаьрххIа цу гIулакха кийчъяьча молхашца — гриппа духьаларча морзаца а.

Мишта лоралургва гриппах? Грипп ца даржийтара тIехьара къовсам лоаттабе беза шин паькъаца: грипп хьоадеш йола хIамаш дIаяхарцеи цу лазара сага организм духьал отталургйолаш хьалхехьа а прививкаш ярцеи.

Грипп дола саг могаш болча нахах къоаставе веза, леларгвоацаш метта аллийта веза. Нагахьа санна цунна къаьстта цIа дала йиш ецё, из уллаш йола моттиг кхоллар а элла дIакъоастае еза, из волча нах тIа ца ихача бакъахьа ба, хIаьта цамогаш вар кхайкавеш хилча батти мераж йовлакхаца е хи кисеца дIакъовла деза. Цунга хьежаш волча саго диалха вIашка диллача хи кисеца юхь къовла еза. Унахо чуволча помещене каст-каста керда фо кхетийтар чIоагIа пайдане да.

Хлорни кIираца кийчдаьча хица (ведар хулача хих 20 грамм кIир тохаш) цIенде деза грипп дола саг чуулла цIа. Цо хIама диа пхьегIаш кIедж йоахача хи чу а екха, цIенъе еза.

ЦIаккха а диццалийта йиш яц грипп кхераме лазар хилар. Цунах кIеззига хIама ходелча лорага ваха веза саг.

Р. АРАКЕЛОВ,
Рес. ДСП инструктор.

СПОРТ

ВОЛЕЙБОЛ

Классе «А» чуйоагIача волейбольни командашта юкъе СССР-е хьалхара моттиг яккхара ях йолаеннай Петрозаводске. Хьалхарча дийнахьа низ болча Ташкентерча «Динамо» командаца лайзача грозненцаш (счет 3:0 йолаш) котбаьлар. Ростоверча «СКА» командаца ловзаш хьалхара парти вай волейболисташ котбоалаш чакхъяьлар, хIаьта шоллагIчеи, кхоалагIчеи ловзаре ийшар счет (1 : 2). ШоллагIча дийнахьа вай «Спартак» команда Одессерча «Буревестникацеи» Москверча «Динамовцеи» вIашагIкхийтар, укхаза а аьттув баланзар грозненций, ийшар уж. Минска «Буревестникаца» хинна пхелагIа вIашагIкхетар грозненцаш кот а бовлаш чакхдаьлар (счет 3:2).

ШАХМАТАШ

Шин бетта къовсам лаьттаб Республикански Совета «Спартак» общества физкультура производственни коллективашта юкъе шахматех хьалхара моттиг яккхара. Цига дакъа лоацаш 14 команда яр.

Чемпионат чакхъяла ши тур йисача хана гуш дар «ГАРО» завода команда хьалхара моттиг йоаккхарг йолга (48,5 очко яр цар). Бувзама горконтора шахматистий команда шоллагIа моттиг яьккхар (41,5 очко), хIаьта кхоалагIа моттиг Госбанка командага я (38,5 очко).

Шахматистий производственникий говзал мел лакхъеннай хьахьекхар чакхъяьннача яхьо. Ерригсоюзни спортивни классификаце нормативий разряд яьккхар 20 шахматисто.

О. НИКОЛАЕВ

БАСКЕТБОЛ

Иистеяьннай город Грозне волейболах ловзаш спортивни клубаша хьалхара моттиг яккхара яхь. Счет 3:1 а йолаш берий спортивни школа командал котъяьлар мехкдаьтта института команда. Республика баскетболах ловзаш хьалхара моттиг яккхарах кубок я «Динамо» командага. Йиъ тур йистеяьнначул тIехьагIа хьалха я мехкдаьттаи педагогически институтий командаш.

Д. КОДЗОЕВ, судахо.

Москва. «Контрольприбор» яхача завода коллективо хьаяьй радиотелефона опытни образец. АТС системана юкъе йоагIа радиотелефона сигналаш. Шиннахьа бувзам хургболча иштта йолча радиотелефонашца бувзам лоаттабе мегаргба моллагIча городерча а кхыча городерча а телефонаца.

Радиотелефонаш дIаоттае йиш хургья телефонни бувзам боацача моллагIча моттиге — автомобилаш тIа, кхашкарча станашка, районашка. ЗIамига габарит йолча аккумуляторaш тIа хьаеш я хIанз заводе киса лелаю радиотелефон — цун дозал 500 грамм кхоачаш да.

Сурта тIа: (аьттехьара аьрдехьа): радиотелефон тIайола автомобиль. Автомобила тIа оттаяь радиотелефон нийсъеш воалл из радиотелефон хьаьчарех цаI вола Геннадий Меркулов.

С. Преображенске сурт.

ТАСС фотохроника.

ЛЬЯНОВ ГАМИДА ТОЛАМ

Из хилар Краснодаре ях дIайолаеннача шоллагIча дийнахьа. Судахочо хьакхайкавир аргIанара ши боксер. Гулбеннараштa юкъе гIар айелар. Из тамаш а яц! «Спорта мастер! Москвич Финансов!» Селхан хиннар дар массанена а дагадоаллар. Къулбехьен зона яхьа байракх айе тIадилладар бархIнех дикагIа волча спорта мастера москвича Финансов Валентина. Цул тIехьагIа ставропольски боксера Шмытаревский Эдуарда духьал эттар. Массехказа меттахьа, чIоагIа техача бийнаша вожавир Шмытаревский. Технически а хоза а летар Финансов. Из къовсам бIаргагуш хиннача Шмытаревске секунданта латар сацийтар. Гуш дар из Финансовца лата низ болаш воацилга.

ХIанз Грознерча мехкдаьтта института студент цхьоалагIа разряд йола Льянов Гамид вар цIи хезача боксерца Финансовца лата везаш. Бакъда Гамид 65-зза летав, 55-зза котвийннав. ЧIоагIа хьежар гулбеннараш ях дIайолаяларга. Котваьлар Гамид краснодарски ринге а. ЦхьоалагIа разряд йолча Ростоверча Вернигородова Николайца летача дика толам баьлар грозненца — цIаккха а шийна бий ца тохийтaш, ринга тIера чукхессар цо ростовец.

...Зала чура хоз дог ураоттадеш дола дешаш. Зрителашта юкъе багIа Гамида мехкахой — Грознера боксераш Яндиев Бахьауддин, Мусаев Султан, Мудаев Хьусен. Ужаш сатийна бац. Лата везаш ва Гамид спорта мастерца Финансовца. Къовсам дIаболабу Льянова. Из майра лат. Цхьабакъда, Финансов технически дикагIа ловзаш хилар бахьан долаш хьалхара раунд йистейоал Финансов кот а воалаш.

Перерыв йистеяьнначул тIехьагIа чIоагIагIа тIагIертар Гамид. Хала дар цунна. Цкъаза хеталора Гамид лоархIавергвац къовсам дIабахьа, аьнна. ХIаьта а Гамид тIехьашка воалаш вацар. КхоалагIа раунд йолалуш гучадаьлар москвич эшалургволга. ХIанз грозненец бокъонца тешаш вар ший котало гаьна ца хиларах — хIанз хьалхле цунга яр. КхоалагIа раунд йистеялалехьа судахочо соцабир къовсам. Зала чу гIолла хьахезар дика хоам:

— Котваьннав Льянов Гамид, Нохч-ГIалгIай АССР! ТIоараш деттaш тIанйцар гулбеннараша из хоам. Льянов Гамида Къулбехьен зона боксерашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай. Из боккха толам ба гIалгIай зIамигача сага! Краснодарски краевой совета «Буревестник» яхача общества грамота елар цунна.

Шоай дегIа дозалга диллача шоллагIа моттиг яьккхар грозненцаша — мехкдаьтта института студенташа Льянов Гамида, Мусаев Султана, пединститута студента Айрапетов Бориса. Лакхе вийцача кхаь боксеро бокъо яьккхай март бетта Грозне хургйолча РСФСР-е хьалхара моттиг яккхара йолча яхье дакъа лаца.

И. ШЕСТАКОВ.

г. Краснодар.

ХЬЕХАРХО — НОВКЪОСТ

Ачхой - Мартана комсаш лелаеча совхозерча 8-шерарча школе юххьанцарча классашка болх беш Мадагова Зура йола дийлагIа шу мара дац, бакъда массанена ше езийта-м кхийнад цун.

Хьехархочун болх бе подготовительни классе йолаелар Зура. ЧоагIа хала дар Нохч-ГIалгIай педагогически училище заочно деша а болх бе а, хьехархочун опыт яцар. Цу ерригача халонех бIу ца къажаш болх бе йолаелар къона хьехархо. Берригa низи хьинари тIадохийташ кийчлора из хIара урокага. «Юххьанцара школа», «Халкъа образовани» яха журналаш, «Хьехархочун газет» дешар даим, опыт йолча хьехархой урокашка ухар, цар балха методически приемаш Iомайора.

Дукха ха ялалехьа иштта къахьегарах пайда баьлар. Бокхача безамца, дикка уйла тIайохийташ бора дешархоша цIагIа бе беза болх. Цо кулгалдеча классе тIехьавусаш цхьаккха дешархо вац. Укх шера а дешара ах шу йистедоалаш цо кулгалдеча кхоалагIча классо ерригача школе хьалхара моттиг яьккхай. Дика хьехархо хиларал совгIа берий тешшаме новкъост а я Зура. Масса а хана цунна гонахьа бIаргаго йиш я дукха дешархой. Цхьабакъда, духхьал школе барах боалаш бац Зурай болх. Цо хьинаре дакъа лоац юрта общественни вахаре а, — юртарча кхалнаьха совета член а я из.

А. ВОЛОВЩИКОВ,
хьехархо.

ДИКА ЮХЬ

КОНАКОВО (Калинински область), 2 февраль. (ТАСС корр.). Хьалхарча бетта болх бича кховиткъе итт миллион киловатт-сахьат электроэнерги яьккхай Конаковски ГРЭС-о. Из январски заданел ткъо миллион дукагIа я.

Укх шера болх бе йолалургья кхы а ши энергоблок. Гаьна дац вожжски гиганто мехка шера йийтта миллиард киловатт-сахьат электроэнерги тергйола ди.

ФЕВРАЛЬ: ЛОА ДОЛАШИ МУХ БОЛАШИ

Январь бутт бовш шелала талгIеш кастагIа ахийта яьлар Арктика Союза европейски территоре тIа а Малхбузен СибарегIа а. Уж Таджинистанеи Киргизеи а кхаьчар, минус 35 градусага кхоачаш лохьелар лоамашна температура. Атмосферни давлени чIоагIъяларо Украина къулбехьене, Крыма аренашка, Къилбаседа Кавказе штормови михаш гIеттаду. Ший беррига низ хьахьенхабац Iано: фордаш тIа ша геттара кIезига ба.

Февраль миштa хургба? ДукхагIча хана тIеххьарча бетта ший позицеш дIахецац Iано. Цхьабакъда, укх шера СССР европейски территоре тIа каст-каста хьоашалгIа ухаргья Къилбаседа Атлантикера хьахьайна циклонаш. Бетта юкъера температура массазарчул 2—3 градус лакхагIа хургья. Къулбехьенеи Прибалтикеи чIоагIгIа делхаш долча лайх догIа хургда. КIезига морхаш йолаш ха я мег бетта юкъе, хIаьта Центральни районе эггара йIайхагIа, Iы а гIетташ йола температура — шоллагIчеи пхелагIчеи пятидневнашка.

Бакъда, Iа геттара юхадоалаш латт ала-м йиш яц. Дикка шеллургья шоллагIча декадеи бутт чакхбоаллача ханеи. Шелал къулбехьенгахьа дIа а кхаьча, цигара температура минус 10—15 градусага кхоачаш лохлургья. Прибалтике, Украине, Белоруссе хьалхара декада чанхйоалаши шоллагIа декада чанхйоалаши мух баргба аьнна хеташ да.

Бетта юххье Малхбузен СибарегIа Iалаьмате чIоагIа шелал оттаргья, цул тIехьагIа температура лакхлургья. Казахстане дукхагIча хана хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе лоа а делхаш, ша а белхаш, шийла погода хургья. ХIаьта цул тIехьагIа — кIаьдлургья. Малхбузен СибарегIара температура бетта юкъера лаьрхIача — дукхача шерашка юкъера лаьрхIача хинначул лохагIа хургья, цIаьхха хувца а луш.

КIезига сюрприз яьац погодо доазол дехьарча мехкашка. ДуIа хьув Средиземни форда тIа. ЧIоагIа догIаш дийлхар Каире. Уж укхаза сенсаци я. ДIадахача шера деррига а белгалдаьраш догIаш дийлха ях ди мара дац. Докха лоа а чIоагIа догIаш а делхаш дуIа хьайра Иордане. Дарц даьлар Мароккo, докха зе дир хьайбай боахама.

Деннеи бийсаннеи тIатеIIа доаx даьллар Британски гIайрешка. ДIакъайлар Лондона, Глазго, Дублина аэродромаш. 5 метр гаьнара хIама бIаьга ца гуча дIанхаьчар.

ЧIоагIа баьннача михо, беттача шано, хьекхача догIо Iалаьмате докхха зе дир Луизиана яхача штата (США). Лоа делхаш йоккха циклон тIаера мехка малхбоалехьарча форда йистерча даькъа тIа. Укх шера шеззагIа гIетта, «Рут» аьнна цIи тилла Тайфун Тихи океане гучаьлар. ХIанз массехк ди да тропически циклон Мадагаскаре гIолла шонетташ йола. Нах боабаь а моттигаш я. Хинна зе меллад ха хIанз укх сахьата хала да — бувзам хаьдаб.

Михаил СОРОЧИНСКИЙ,
прогнозий Института Iилман болхло (АПН).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

СОВЕТСКИ ЖУРНАЛИСТА МОЦАЛ ЛАЬЦАЙ

ЛОНДОН, 2 февраль. (ТАСС). Харцахьа бехке а ваь Леопольдвильски Iаьдалаша лаьца воаллача Конгорча «Известия» яхача газета специальни корреспондента Н. П. Хохлова ши ди хьалхагIа моцал лаьцай.

Советски журналисто кхача баттиаг конголезски ахранко ше лаьцача хана дена, хIаьта хIанз «Луфунгула» яхача полицейски лагере лодкъам эца дIавугаш ва из. Цу хьакъе Леопольдвилера хоам бу «Рейтер» яхача агентства корреспонденто. ХIанз Конгора Советски Союза хьашташ хьаллоаттадеш йолча Леопольдвилерча Чехословаке посольствана леопольдвильски Iаьдало бокъо лац Н. П. Хохловх кхета.

Леопольдвилера СССР-а посольства цIенош хьалхагIа а санна Н. П. Хохлов лоацача дийнахьа уж дIалийцача конголезски жандармашка да.

МУКЪАВАЛИЙТА СОВЕТСКИ ЖУРНАЛИСТ

ПРАГА, 2 февраль. (ТАСС). Дунен халкъашта юкъерча журналистий организаце (МОЖ) Конго республика правительствага (столица Леопольдвиль йолча) телеграмма яхьийтай «Известей» корреспондент Н. П. Хохлов лацара духьала, хIаьта из сов чехка хьахецилга дIа а дех.

МОЖ-о цу тайппара телеграмма яхьийтай Аккрерча Еррига Африкански журналистий ассоциацега. Ший протест хьаллацара а Н. П. Хохлов мукъахецилга хьадехара а из тIахьехаш, хIаьта советски журналист мукъахецийтар духьа шерра компани йоаржаяра тIахьакам беш кхайкарал даьд цо шийна юкъе боагIача журналистий ерригача союзашка.

Забастовка дIахо еш я

НЬЮ-ЙОРК, 2 февраль. (ТАСС). 23-гIа ди да США-а Малхбоалехьарча форда йистачарца портови грузчикаша забастовка лоаттаю. Порташка юха а болх дIаболабе аьнна президента Джонсона тIахьсхам баь боллашехьа а, Нью-Йоркски парте яь соглашени ларде уллаш йолча къахьегама контракташта моттигерча профсоюзни отделенеша кулгаш язадаьча Малхбоалехьарча форда йистарча а Мексикански заливерча а портови грузчикий ерригача профсоюзашца соглашенеш ялцца йолча хана балха арабала тиганзар забастовка ечар.

ОХРАНКА ДОРХЪЕННАЙ

ПАРИЖ, 2 февраль. (ТАСС). Мадридски военни трибунало керда судин процесс йолаяьй набахта валлийна шийна теха 18 шу ха яьккха болча латтача Хусто Лапеса де Ла Фуэнтега духьала, яхаш хоам бу Мадридера Франс Прессa агентства корреспонденто. 60 шу дамна Хусто Лапес де Ла Фуэнте франкистски набахта веллаб Испане коммунистически парте из хиларах бехке ву из «Iалахха тIема мятеж гIоттаярах», — пхьан республикански бригада командир волаш Испане хиннача граждански тIем тIа дакъа лацарах. Из ба испански коммунист Хулиан Гримау ве суд а яьккхьалла вийнар санна бола бехк.

Дог лотадеш дола книжка

ЭЛОЙ ТОРРЕС,
Венесуэла Компарте Политбюро член

Венесуэла патриоташ — «Рафаэль Кальдера» яхача концлагере политически гIулакхашта лийца боахкараша доккха хIама даьд. Набахтарча хана па хойташ, боабара кхерам шоашта тIалатташехьа а, цар «Экономикеи къам мукъадаккхари» яха книжка яздир, хIаьта кортамукъа болча шоай новкъосташка из дIакхачийта вIаштIехьа а даьлар. Дукха ха йоаццаш кепа теха арадаьннад из книжка.

Кердадарий кепа йоазон агентства (АПН) безам ба «Рафаэль Кальдера» яхача концлагере нов. Торреса язъяь из произведени миштa хьахиннай хьахьоккхаш дола дувцар советски дешараштa довзийта.

Iалаьмате халача хьалашка яздаьд из книжка. Эггара чIоагIагIа йола набахтара «диета», тIа ца вайташ цхьаккха а гаргара саг, йоаца цхьаккха тайпа передача, гобаьккха ха деш надзирателаш, къаьстта ший тайпара сигнализаце система йола гобаьккха теха аьшкасаьрг. ГIайрен тIарча антисанитарни хьалаша хьоадаь тайп-тайпара лазараш кхийтта ба тутмакхаш.

Цкъа тюремщикаша чу а хьежа, тхогара дIадаьхар книжкаш, каьхат... Цу хана детташ цIогIарч дар цар: «ДIаякхха культура!», «ДIадаха книжкаш!» Тхо варапта тарде безам бар цар, цудухьа доаладир тхо Исла дель Бурро — Варий гIайрен тIа. «Бурроге методаца ю обработка» оал цар цунах.

Массе метте кхозлагIа чухьежа баьнначул тIехьагIа доладелар тхо книжка язде. ДатадоагIа сона, барахашка чухьожаш дукхха сахьаташ даьха, лийца боахкараш коаюкъе бIайха хьежача маьлха кIал лаьтта. Духьале е йиш йолаш дацар, кIезига дукха а бахьан хилча охранникаша гIажамаш еттар тутмакхашта. Букъа бIоаххала йийттача гIажамаша даьха шувнаш дадар книжка яздеча дакъа лоацаш хинарий бовкъамаш тIа — Торрельаса, Карикоте, Тамасаукаса, Оскар Санчеса. Мух баьннача тIехьагIа санна яр камераш чул тIехьагIа: эттIа а деш цIенъюкъе Iокхийса дадар барзкъаш, фотокарточкаш, письмош.

Цхьабакъда, тхона эгтара хила ца дезаш дар хилар — тхо дисар книжкаш, каьхат, къоаламаш доацаш. ХIаьта а, цо юхатоханзар тхо. Кхы а дукхагIа безам тIабахийта дIаболабир оаха тхоай болх.

Книжка тIара уж кортош Iодийшачул тIехьагIа цар тIара наха жоп корадоагIаргда. Къаман кортамукъален фронта бIухоша къовсам хIана а сендухьа а лоаттабу яхача хаттара, царпа бIаргагургда тха къовсамо лерхIар халкъа эггара чIоатIагIа дагалаттар — паргIатъяьнна даьхе бIаргагор хилар.

Шоай стихага диллача бе-бе да кортош, хIана аьлча авторий коллективо язъяь я из произведени. Цхьабакъда, бIарчча цхьа произведени а йий вIашагIтох уж, книжка чакхдаллалца белгалъювлаш дIайодача, даьхе кхыча мехкий Iазапа кIалхаръяккхара идея.

Тха мехка халкъа, болхлошта, ахархошта лаьрхIа да из книжка. Цудухьа атта кхетабергболча меттаца язде гIийртад тхо из.

Нахага моральни физически низ болийташ йолча тхоай идеех тхо даха моастагIчоа могарг ца хилар дIахьокха безам хиннабар тха цу книжкаца. Тюремщиким низ кхоачаргбац тха Дай-мехка социалистически обществагахьа бодача новкъа гIолла дIахьалхашкахьа боаккха гIа хургболаш болча, къам кортамукъа даккхара тIехьарча болама новкъарле е. Оаха дешаш а музыка а дIаязъяьй къам кортамукъа даккхара герзашцарча низий гимна, книжкаш кепа теха арадаьхад: «Сендухьа лоаттабу вай къовсам», «ТIемахошкара—тIемахошта», «Кхерен топи», кхыдараш. «Экономикеи къам мукъадаккхари» яздаьча оаха тхоаш писателаш-самоучкаш мара лархIац, цудухьа, бакъдар аьлча, кхоачамбоацараш дукха корадоагIаргда из дешачарна. Оаха из болх язбаьб революцена эшаш из хиннадаь, оаха тхоай ерригa творчески кадраш тIахьех шоаш къам мукъадаккхара идеяшта хетаяра, оахош ше бахьан долаш къовсам лоаттабеш дола сийрда дуне хьакхоллилга сихдара.

Политически гIулакхашта лийца боахкача наха Iазап озаш 36 набахтеи 3 концентрационни лагери я Венесуэле. Керттерча даькъе уж ба Рауль Леоне правительства режимаца оппозице йолча Компарте, аьрдехьарча Революционни болама, кхыча прогрессивни партейи организацейи членаш.

Лийцарий цхьа дакъа Такаригуа (Исла дель Бурро) яхача гIайрен тIа уллача «Рафаэль Кальдера» яхача лагера чубехкаб. Из я бокъонца нацистски образецах йола концлагерь: баракаш, гобаьккха теха лакха напряжени йола ток чуйилла кIарцхал дола аьшкасаьрг, садисташ-надсмотрщикаш.

Тоха са доацаш хала да «Рафаэль Кальдера» чубоахкарашкара хьал. Цхьабакъда, шоай къонахчал доха ца а деш, дIахо а къовсам лоаттабеш ба лагере лийца боахкараш. Цар уйла чIоагIа хилар геттара дика хьахьокх кепа теха 255 оагIув а йолаш дола «Экономикеи къам мукъадаккхари» яха книжка кепа теха арадаларо.

Цун кортош газетех яьхача чIегилгаш тIа, хьерчаяьча каьхата листаш тIа яз а деш, концлагера чура Венесуэлерча цхьан городе дIа а кхухьийташ, цига къайлагIарча типографе кепа теха бIарчча араяьккхар из произведени.

КъайлагIара кепа йоазув боккхача лоархIаме да патриоташа шоай бокъонаши паргIатон бахьан долаш лоаттабеча къовсаме. «Экономикеи къам мукъадаккхари» — Къам мукъадаккхара Фронто къайлагIа арадаьккхаи мехка меттел, цун доазонел арахьа а дIадоаржадаьи ялхлагIа книжка.

Кердача книжка тIа массехк кортa ба венесуэльски экономика ювцаш. Цар тIа дувц мехка керттерча къаман рузкъанна — мехкдаьтта доаллача моттигашта американскии англо-голландскии компанеша эксплуатаци яра хьакъехьа, 3.422 латифундиста доалахьа 17,5 млн. гектар, вешта аьлча, мехка пайда эцаш долча дерригача лаьттаех 78,6 процент хиларах.

(АПН).

Укх шера шийн 800 шу дизара юбилей езъеш йолча Лейпцигерча дунен халкъашта юкъерча бIаьстан ярмаркага кийчлуш я Германски Демократически Республика. Ярмаркерча экспонаташта юкъе керттера моттиг дIалоацаргья химически текстильни промышленноста, электроника, станкостроене, электротехника, полиграфе, бокъонца нийсача механика, оптика образецаша.

Сурта тIа: Карл-Маркс — Штадт яхача городерча «Штрикмашиненбау» яхача халкъа предприяте ярмарке оттаеш йола «Мультиколор» яха йоккха габарит йола тай гобаьккха дувзаш йола машинаш.

АДН—ТАСС сурт.

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 — Юртбоахама болхлошта лаьрхIа йола передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 7.10—«Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — «Хоамаши передачай программеи. 8.15 — Россини опера тIара отрывкаш. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (эрсий меттала). 16.00 — Радиои телевизионни передачай программа. 16.05 — Музыка. 16.15 — «Сийрда хозленаш» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — Литературни передача (гIалгIай меттала). 17.00 — Юртбоахама хьалхле лелаерий опыта радиошкола (гIалгIай меттала). 17.30 — Ленински миллионий университет — Москвера трансляци. 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.23 —Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.35 — Спектакла ашараш.

УКВ: 9.00 — Малх хьежача мехкара ашараш. 9.30 — Оркестра скрипка Моцарта концерт. 10.00 — «Сатийна» яха берашта лаьрхIа радиопостановка. 10.30 — Музыкальни радиоочерк. Композитор Соловьев-Седой. 11.25 — Серафимовича «Обрыв» яха дувцар. 19.00 — «Реваза Лагидзе ашараш» яха концерт. 19.20 — «Лояльность Мис Ферч» яха инсценированни дувцар. 19.36 — Нохч-гIалгIай ашараш. 20.12 — «Черевички» яха Чайковске опера.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.20 — Передачай программа. 18.25 — Телевизионни кердадараш. 18.35 — БIаьстанга наькъа долхаш». Беседа (нохчий меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — «Лоаман кхалсаг» яха телевизионни журнал (гIалгIай меттала). 19.25 — Передачай программа. 19.40 — «Деррига наха дус» яха художественни фильм (телехьажарий заявках). 21.20 — Лоацача фильмай сборник.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктохкама секретара — 2-45-48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции.

СФ05029. Заказ № 757.